

UNIVERSITATEA DIN TURKU

COLUMNĂ 19

PUBLIKAȚIE A
LECTORATULUI DE LIMBA ROMÂNĂ

martie 2008
TURKU

Responsabil de număr

Marilena Aldea

Colegiul de redacție:

Marilena Aldea, Marco Pribilla

Lectoratul de Limba Română
Universitatea din Turku – Turun yliopisto
Henrikinkatu 2 – FIN-20014 Turun yliopisto
TURKU – FINLANDA

ISSN 0780-1262
UNIPRINT
TURKU 2008

DEDICAȚIE

Dedicăm numărul 19 al „Columnei” integrării României în Uniunea Europeană, eforturilor conjugate ale românilor, sprijiniți de cetățenii Europei unite, de a-și relua locul în rândul națiunilor europene.

Menționăm faptul că Finlanda s-a aflat, pe plan politic și diplomatic, alături de România, pe tot parcursul procesului de aderare, de la începerea discuțiilor de aderare la Uniunea Europeană (în decembrie 1999) și până la încheierea procesului de aderare (în decembrie 2006). Deținând președinția Uniunii Europene, atât în 1999 cât și în 2006, în cele două momente cheie ale aderării, Finlanda și-a demonstrat calitatea de aliat important în ceea ce privește aderarea României și a Bulgariei la Uniunea Europeană.

*În numele Lectoratului de Limba Română,
Marilena Aldea*

Interferențe socio-culturale româno-finlandeze

„La scara Europei, atât Finlanda cât și România sunt țări relativ mici, al căror rol a fost întotdeauna mai degrabă de obiect al mării politici decât acela de influențare a acesteia. Acest fapt a determinat anumite similitudini în vicisitudinile popoarelor noastre, în ciuda faptului că facem parte din medii geografice și politice deosebite. Tocmai pentru că România, ca și Finlanda, în decursul întregii sale istorii, a fost situată la răscrucea câmpurilor de forță ale politicii internaționale, dezvoltarea sa și soarta poporului său interesează pe finlandezi.”

Aceste cuvinte, rostite la București, la 22 septembrie 1969, de Președintele Finlandei, Urho Kekkonen, nu și-au pierdut relevanța, deși aproape 40 de ani de istorie s-au așternut peste ele. Astăzi, România și Finlanda se găsesc, de mai bine de un an de zile, partenere în Uniunea Europeană.

Pentru români, Finlanda este nu numai țara lui Moș Crăciun și a celor „o mie de lacuri”, ci a devenit un simbol al corectitudinii, inovației, înaltelor standarde în educație și al competitivității. Nu putem uita nici că parcursul negocierilor de integrare europeană ale României a fost delimitat, asemenea unei curse de schi-fond, de cele două președinții europene ale Finlandei: 1999 și 2006. Este, poate, o coincidență. Pentru cei care cunosc influența pe care statul care deține Președinția Consiliului UE o exercită asupra organizării pe priorități a agendei europene, rolul hazardului în această evoluție se estompează.

La rândul său, România se prezintă cititorului finlandez prin eforturile a generații succesive de traducători, unii specializați, alții absolvenți ai Lectoratului de limbă română al Universității din Turku, dar suscită și atenția unor investitori de calibrul mondial, ca firma Nokia, sau a turiștilor atrași de bogăția peisajelor montane, marine și danubiene, care au nevoie de doar două ore și jumătate pentru a parcurge, cu o aeronavă Finnair, distanța care separă Helsinkiul de București. Am fost bucuros, dar nu foarte surprins, să aud limba română într-un grup de turiști la Rovaniemi și am aplaudat, alături de o sală în picioare, proiecția recentă la Helsinki a filmului românesc „4 luni, 3 săptămâni și 2 zile” al regizorului Cristian Mungiu, marele laureat al Festivalului de la Cannes.

Intr-o lume a globalizării, într-o Europă Unită în care barierele de comunicare au căzut mult înaintea unificării vamale aduse de Spațiul Schengen, România și Finlanda au găsit și continuă să identifice vectori de dialog și acțiune comună. Limbajul democrației, al pieței unice și liberului schimb, agenda socială împărtășită și valorile diversității culturale, care dau consistență identității europene, leagă cele două țări la fel de strâns ca istoria care a făcut, de exemplu, ca destinul militar al Mareșalului Mannerheim să fie completat de recunoașterea acordată prin Ordinul „Mihai Viteazul” de Regele Ferdinand al României, în ianuarie 1917, în urma operațiunilor din Alpii Transilvani.

Chiar și în era tehnologiei informației și a standardizării, limba rămâne, în mod evident, principalul mijloc de comunicare. Deși, pot depune mărturie, românii și finlandezii se înțeleg fără dificultăți, ambele popoare având reale calități de însușire a limbilor de comunicare internațională, cunoașterea reală nu vine decât odată cu pătrunderea bogăției lingvistice a partenerului. Iată de ce consider că munca de pionierat desfășurată de Lectoratul de limbă română al Universității din Turku, care se va concretiza, în curând, și în apariția unui dicționar bilingv laborios redactat, constituie nu numai un act de cultură, dar și un gest politic de profundă semnificație patriotică pentru România și Finlanda.

Răsfoind, pentru a căta oară, colecția revistei *Columna*, am reținut cuvintele profesorului dr. Lauri Lindgren, fostul șef al Departamentului de Limbi Romane al Universității din Turku, care nota, în numărul 10/1996:

„Limba română în sine este interesantă, pentru că ea conține structuri necunoscute altor limbi romanice [...] De aceea, ea își păstrează originalitatea, individualitatea, specificul propriu, în comparație cu alte limbi romanice [...] Dacă ar fi să indic, pe moment, trăsături comune ale culturii din cele două țări, m-aș referi la faptul că fiecare dintre ele este, dintr-un punct de vedere, o cultură nouă, caracter ce rezultă din trecerea lor rapidă, accelerată, peste etape ale dezvoltării istoriei literaturii din marile culturi europene.”

Dacă aceste crâmpie de reflecție, fugare inserate, vor trezi curiozitate și dorință de cunoaștere mai profundă a confluențelor de spiritualitate româno-finlandeze, pot considera, cu satisfacție, că misiunea de ambasador peren pe care și-a asumat-o revista *Columna* a fost servită, cu un dram de succes, și de noi, diplomații, cei care am decis să ne facem din Finlanda o reședință temporară, în care am venit cu bagajul cultural național, din care încercăm să transmitem cât mai mult gazdelor noastre, și vom pleca îmbogății, la rândul nostru, de experiența unei țări cu o profundă individualitate. În ansamblu, cred că bilanțul este echilibrat și, ca atare, reciproc avantajos.

Lucian FĂTU

Ambasador al României în Finlanda și Estonia

CONFLUENTE ROMÂNNO-FINLANDEZE

activități culturale derulate de Ambasada României la Helsinki în preajma aderării României la UE

Pe parcursul anului 2006, principalele evenimente organizate de ambasadă s-au subsumat obiectivului profilării României ca viitor stat membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Astfel, pe lângă participarea în cadrul unor acțiuni culturale de tradiție la Helsinki (Ziua Francofoniei, Ziua Europei), un important vector de acțiune l-a constituit promovarea valorilor culturale românești, în contextul pregătirii momentului 1 ianuarie 2007. Celebrarea acestei etape semnificative în istoria recentă a fost pregătită printr-un amplu șir de manifestări culturale și de diplomație publică pe parcursul lunilor noiembrie și decembrie.

În perioada 13 august – 10 septembrie 2006 a fost deschisă o interesantă *expoziție de pictură și grafică*, organizată de Fundația Finroart și găzduită la Centrul de Artă Hovinkartano din localitatea Hauho, intitulată *Bun Venit*. Alături de artiști finlandezi și germani au expus următorii artiști români: Maria Bâlea, Carmen Poenaru, Cristian Tarba, precum și Cristina Ciobanu, președintele Fundației Finroart XXI. Expoziția a fost vernisată de ambasadorul României la Helsinki și de doamna Pirjo Heino, curatorul fundației Finroart XXI în Finlanda.

Este de menționat *Festivalul filmului românesc*, prezentat în perioada 15–31 august 2006 la Tampere, Oulu și Helsinki. Evenimentul a reprezentat primul festival de film românesc de după 1989, fiind organizat de Centrul Cinematografic din Pirkanmaa și de Asociația Românilor din Finlanda, cu sprijinul Fundației Culturale Art Promo, Timișoara, și al Centrului Național pentru Cinematografie. Au fost proiectate 5 lungmetraje românești: *Occident* – Cristian Mungiu, *Furia* – Radu Muntean, *Marfa și banii* – Cristi Puiu, *Italienele* – Napoleon Helmi și *Maria* – Călin Netzer, precum și o serie de scurtmetraje. Ambasada a fost prezentă la vernisajul acestei manifestări culturale.

Organizarea, în data de 21 noiembrie, la sediul Parlamentului, a expoziției *De la Helsinki la Helsinki, 1999–2006: Bulgaria și România. Drumul parcurs spre aderarea la UE* a avut loc în prezența președintelui Parlamentului Finlandei, Paavo Lipponen, a parlamentarilor prezenți la reuniunea COSAC (The Conference of European Affairs Committees, 20–21 noiembrie) și a unor reprezentanți ai corpului diplomatic. Realizarea vernisajului a fost posibilă prin

sprijinul Comitetului pentru relațiile cu România, care a subscris inițiativei ambasadei de marcare, la nivelul legislativului finlandez, a momentului aderării la UE a României și Bulgariei.

Următorul moment simbolic a fost **recepția dedicată Zilei Naționale**, realizată în data de 29 noiembrie, într-o locație centrală, inedită. Succesul acțiunii a fost confirmat de participarea numeroasă și diversă din partea autorităților, corpului diplomatic, mediului de afaceri și diasporei.

La data de 5 decembrie, alături de ambasada Bulgariei, misiunea României a organizat, la sediul reprezentanței Comisiei Europene la Helsinki o **recepție comună**, de marcare a apropiatei aderări a celor două țări la UE. Invitații speciali cu acest prilej au fost comisarul european pentru extindere, Olli Rehn, și ministrul educației și cercetării, Mihail Hărdău, aflat în vizită la Helsinki.

În data 12 decembrie 2006 s-a desfășurat **concertul cvartetului de coarde Ad Libitum**. Distinsul ansamblu, prezent în Finlanda în cadrul programului Institutului Cultural Român *România aproape de tine*, a abordat lucrări de Franz Schubert, George Enescu și Maurice Ravel.

În șirul evenimentelor dedicate celebrării aderării României la Uniunea Europeană menționăm **turneul în Finlanda al AS Radu, Principe de Hohenzollern-Veringen (foto)**, reprezentant special al guvernului României, în perioada 12–16 decembrie. Programul a inclus întâlniri cu reprezentanți ai oficialităților, la nivelul ministerului afacerilor externe, parlamentului și primăriei din Helsinki, precum și întrevederi cu membrii Asociației de Prietenie România-Finlanda. În data de 14 decembrie, reprezentantul guvernului s-a

deplasat la Turku, unde au fost programate convorbiri cu președintele Consiliului Municipal, fostul ministru de externe, Pertti Paasio, întrevederi cu rectorul și membrii Senatului Universității din Turku, o vizită la Lectoratul de Limba Română și o expunere privind România și actualitatea europeană.

Manifestari culturale în anul 2007

Pe parcursul anului 2007 demersurile culturale s-au concentrat pe diversificarea ariei tematice și paletii de inițiative (expoziții, turneu cultural, reuniuni cu diaspora etc) și pe o consolidare a dialogului cu mediul local (academic, cultural, științific, autorități), în vederea aprofundării și nuanțării percepției publicului finlandez asupra realităților românești.

Printre acțiunile de amploare, susținute în 2007, amintim, participarea României, în perioada 20–31 martie 2007, la manifestările culturale desfășurate sub genericul **Sărbătoarea Francofoniei**. În data de 23 martie, Ambasada

României a fost invitată la **Salonul Francofoniei**, cu un stand de prezentare, incluzând broșuri, obiecte de artizanat, volume de literatură română în limba franceză. În ziua de 27 martie, au fost organizată o proiecție de scurtmetraje românești.

De asemenea, în intervalul 8–12 mai 2007, Primăria orașului Helsinki a organizat o serie de manifestări culturale destinate sărbătoririi **Zilei Europei**. Anul acesta, având în vedere desfășurarea festivalului *Eurovision* în aceeași perioadă, organizatorii au realizat o zonă de standuri, denumită simbolic *Europe Market*, la care au fost invitate să expună ambasadele statelor participante la Eurovision.

În perioada 11–18 iunie 2007, a avut loc, la Centrul Cultural Francez din Helsinki, expoziția intitulată **Arhetipuri. Omagiu lui Brâncuși**. Acțiunea a fost realizată cu sprijinul Institutului Cultural Român și al Muzeului Național de Artă Contemporană din București, care a pus la dispoziție lucrări ale artiștilor Marin Gherasim și Florin Mitroi (pictură), Adrian Ilfoveanu (sculptură) și Doina Simionescu (grafică).

Unul dintre evenimentele cheie, ilustrativ pentru eforturile de promovare a diversității culturii și tradițiilor românești, a fost programul de manifestări culturale, desfășurat între 10 și 17 septembrie, denumit **Zilele culturale ale României în Finlanda și Estonia**, în cadrul proiectului derulat de Institutul Cultural Român în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe în zona baltică. Agenda de evenimente a inclus, atât în Finlanda cât și în Estonia, organizarea a patru tipuri de acțiuni, după cum urmează:

- Spectacolul de pantomimă *Visul* de Dan Puric (Tallinn, Helsinki Tampere)
- Concertul Cvartetului de Coarde *Ad Libitum* (Tallinn, Helsinki, Turku)
- Expoziția *Sibiu. Tânăr din 1191* (Tallinn, Helsinki)
- Proiecția filmului românesc – *Occident* (2002), în regia lui Cristian Mungiu (Tallinn, Helsinki)

În data de 26 septembrie 2007 a avut loc **premierea filmului 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile** în Finlanda, în cadrul Festivalului Internațional de Film *Love&Anarchy* de la Helsinki. În urma eforturilor organizatorilor festivalului și ale asistenței acordate de ambasadă, la eveniment a luat parte actorul Vlad Ivanov, care a acordat numeroase interviuri presei finlandeze și a susținut o sesiune interactivă cu publicul.

Mircea ILIESCU
Prim-Colaborator
Ambasada României, Helsinki

Romania ja Euroopan unioni

Euroopan unionin historiallinen viides laajentuminen, joka alkoi vappuna 2004 kymmenen Keski- ja Itä-Euroopan maan liityessä yhteisöön, täydentyi vuoden 2007 alussa, kun Romania ja Bulgaria otettiin unionin jäseniksi. Samalla kun EU on viidessä vuosikymmenessä kasvanut kuuden kaukonäköisen länsieurooppalaisen teollisuusmaan taloudellisesta yhteistyöjärjestöstä lähes koko maanosan kattavaksi 27 maan poliittiseksi yhteisöksi, on myös Euroopan kylmän sodan aikainen kahtiajako lopullisesti siirtynyt historiaan. EU:n laajeneminen entisen rautaesiripun tuolle puolen oli merkittävä tapahtuma – etenkin symbolisesti – sekä Euroopalle kokonaisuutena että kullekin uudelle jäsenmaalle erikseen. Kuten useimmille muillekin itäisen Euroopan maille, myös Romanian EU:hun liittyminen merkitsi kommunismin romahduksen jälkeen asetetun pitkäaikaisen strategisen tavoitteen toteutumista: täysjäsenyyttä kaikissa keskeisissä eurooppalaisissa järjestöissä.

Romanian tie kohti EU-jäsenyyttä on ollut pitkä eikä suinkaan kaikilta osin mutkaton. Neuvostoliiton hegemoniaa vastaan vikuroinut maa tosin otti muihin Keski- ja Itä-Euroopan maihin verrattuna varaslähdön lännen kanssa tehtävän taloudellisen yhteistyön saralla, sillä se oli ensimmäinen sosialistisen leirin valtio, joka solmi kauppasopimuksen silloisen Euroopan talousyhteisön, EEC:n, kanssa jo vuonna 1974. Kommunistisen järjestelmän luhistuttua Itä-Euroopassa Romania joutui kuitenkin integraatioasioissa hieman jälkijunaan suhteessa useimpiin muihin viiteryhmänsä maihin. Euroopan neuvoston jäseneksi Romania hyväksyttiin vuonna 1993, ja seuraavana vuonna siitä tuli EU:n liitännäisjäsen. Varsinaisten EU-jäsenyysneuvottelujen aloittamisesta päätettiin Eurooppa-neuvostossa Helsingissä 1999, ja itse neuvottelut käynnistyivät helmikuussa 2000. Kolme vuotta myöhemmin Romanian täysjäsenyyden voimaantumiselle asetettiin tavoitteeksi vuosi 2007.

Henkisesti lähes yhtä tärkeä virstanpylväs kuin EU-jäsenyys oli Romanian liittyminen Natoon, joka toteutui yhdessä kuuden muun Keski- ja Itä-Euroopan maan kanssa keväällä 2004. Saman vuoden lopulla Romania sai myös EU-jäsenyysneuvottelunsa päätökseen. EU-johtajien huippukokous asettui tukemaan Romanian liittymistä vuonna 2007 sillä ehdolla, että maa tulisi liittymispäivään mennessä täyttämään kaikki jäsenyyden edellyttämät ehdot. Tämän uskottiin toteutuvan, mikäli aloitettuja uudistuksia jatkettaisiin vähintään entiseen tahtiin. Romania ja Bulgaria allekirjoittivat jäsenyys sopimukset Luxemburgissa 25. huhtikuuta 2005. Romanian taholta allekirjoittajina toimivat presidentti *Traian Băsescu*, pääministeri *Călin Popescu-Tăriceanu*, ulkoministeri *Mihai Răzvan Ungureanu* sekä jäsenyys sopimuksen pääneuvottelija *Leonard Orban*. Koska etenkin oikeusasioiden, kilpailulainsäädännön sekä ympäristönsuojelun saralla todettiin kuitenkin yhä olevan puutteita, sopimukseen sisällytettiin varmuuden vuoksi turvalauseke, joka olisi tarvittaessa mahdollistanut jäsenyyden lykkäämisen vuodelle eteenpäin.

România și Uniunea Europeană

Cea de-a cincea lărgire a Uniunii Europene, de o mare importanță, care a început în anul 2004, prin aderarea a zece țări din Europa Centrală și de Est, s-a desăvârșit la începutul anului 2007, prin nominalizarea României și a Bulgariei ca membre ale UE. În același timp cu lărgirea și schimbarea specificului UE, de la o comunitate strict economică, formată din șase țări clarvăzătoare din vestul Europei, până la o largă uniune politică, ce cuprinde azi 27 de țări, am asistat la trecerea în istorie a împărțirii Europei din timpul războiului rece. Procesul de lărgire a UE peste fosta cortină de fier are o însemnătate deosebită – mai ales simbolică – atât pentru întregul continent, cât și pentru fiecare nou membru în parte. Ca și pentru celelalte țări estice, și pentru România aderarea la UE a însemnat traducerea în faptă a scopului strategic conturat imediat după căderea comunismului: participarea deplină la toate organisme centrale ale Europei și lumii libere.

Demersul României spre Europa a fost unul îndelungat și deloc simplu. Deși, la un moment dat, România s-a situat în frunte, prin încercarea sa de emancipare de sub puterea sovietică, prin stabilirea unor relații comerciale cu EEC, în anul 1974, pe parcurs România a înregistrat o rămânere în urmă față de celelalte țări foste socialiste, după căderea comunismului. România a fost acceptată ca membră a Consiliului Europei în anul 1993, iar peste un an a devenit membru asociat al UE. Începerea negocierilor pentru aderare a fost hotărâtă la Consiliul European de la Helsinki din anul 1999, iar negocierile propriu-zise au început în februarie 2000. Cu trei ani mai târziu, aderarea deplină a României a fost propusă pentru anul 2007.

Din punct de vedere moral, aderarea României la NATO, realizată împreună cu alte șase țări central și est-europene în primăvara anului 2004, a reprezentat un eveniment la fel de important ca și alăturarea la UE. La sfârșitul aceluiași an, România a reușit să-și ducă la îndeplinire și negocierile de aderare la UE. Reuniunea șefilor Uniunii și-a exprimat sprijinul pentru aderarea României prevăzută pentru 2007, cu condiția ca țara să îndeplinească, la timp, toate condițiile cerute. Lucrul a fost considerat realizabil, presupunând că reformele începute urmau să fie continuate în același ritm. România și Bulgaria au semnat tratatul de aderare la Luxemburg pe data de 25 aprilie 2005. Din partea României semnatarii tratatului au fost președintele *Traian Băsescu*, primul-ministru *Călin Popescu-Tăriceanu*, ministrul de externe

Liittymissopimuksen solmimisen jälkeen maat saivat aktiivisen tarkkailijan statuksen EU:ssa, mikä käytännössä merkitsi, että ne saivat osallistua täysipainoisesti unionin toimintaan kaikissa muissa suhteissa paitsi varsinaisessa päätöksenteossa. Alkoi vajaat puolitoista vuotta kestänyt ”harjoittelujakso”, jonka aikana tulevan kahden uuden jäsenen päättäjät saivat osallistua EU-päätösten valmisteluun ja unionin toimielimiin värvättiin niistä uusia virkamiehiä. Euroopan komission lopullinen siunaus Romanian ja Bulgarian liittymispäivämäärälle 1.1.2007 saatiin syksyllä 2006, Suomen toisen EU-puheenjohtajuuskauden aikana. Onkin mielenkiintoinen yhteensattuma, että sekä jäsenyysneuvotteluiden virallisesta aloittamisesta että lopullisesta liittymispäivämäärästä päätettiin juuri Suomen puheenjohtajuuskausilla.

Vuoden 2007 vaihtumista ja EU-jäsenyyden alkua juhliittiin Romaniassa erityisen riemukkaasti. Vielä vähän ennen vuodenvaihdetta maan johdossa kuitenkin

kiisteltiin maan tulevan EU-komissaarin nimestä. Lopulta komissaariksi valittiin aiempi Romanian EU-sopimuksen pääneuvottelija Leonard Orban, joka sai komissiossa vastuualueekseen unionin monikielisyysasiat. Monipuolisen ja monikielisen taustansa vuoksi hän onkin varsin sovelias henkilö tähän tehtävään. Euroopan parlamentin romanialaisjäsenenä aloittivat vuodenvaihteessa tila-

päisesti samat 35 henkilöä, jotka Romanian parlamentti oli liittymissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen nimittänyt sinne tarkkailijoiksi. Maan ensimmäiset europarlamenttivaalit oli alun perin tarkoitus järjestää toukokuussa, mutta alkuvuoden 2007 vakavat sisäpoliittiset ongelmat johtivat niiden lykkäämiseen marraskuulle.

Nyt kun Romanian liittymisestä EU:hun on kulunut vuosi, maan mukanaolo yhteisössä alkaa jo olla arkipäivää niin romanialaisten itsensä kuin muidenkin unionikansalaisten elämässä. Esimerkiksi romanialaisten liikkuvuus ja näkyvyys muualla Euroopassa on viime vuosina monin tavoin lisääntynyt – tosin useiden vanhojen EU-maiden asettamien siirtymäaikojen vuoksi työvoiman liikkuvuuden täydelliseen vapautumiseen tulee vielä kulumaan muutama vuosi. Eikä Romania liittymisestään huolimatta muutenkaan pääse vielä aivan täysipainoisesti osallistumaan kaikkiin unionin toimintalohkoihin. Esimerkiksi Schengen-alueeseen liittymiselle maan johto on asettanut päämääräksi vuoden 2011 tai 2012, ja eurovaluutan käyttöönotto voisi näillä näkymin olla ajankohtainen aikavälillä 2011–2014. Tämä ei luonnollisesti kuitenkaan tule onnistumaan itsestään, eikä Romanian hallituksella siten ole saavutetusta menestyksestä huolimatta varaa jäädä lepäämään laakereillaan, jottei välttämätön uudistusprosessi pysähtyisi. Tämänhetkiset kehityksen merkit ovat kuitenkin suotuisat.

Marco PRIBILLA
Valtiotieteiden maisteri
Turun yliopisto

Mihai Răzvan Ungureanu și negociatorul șef *Leonard Orban*. Deoarece au fost semnalate lipsuri îndeosebi în domeniul justiției, legislației concurenței și a protecției mediului, a fost inclusă o clauză de salvagardare, în vederea amânării, la nevoie, a aderării cu un an.

După semnarea tratatului de aderare, celor două țări le-a fost acordat statutul de observator activ, aceasta însemnând, practic, posibilitatea de participare deplină la toate activitățile Uniunii, cu excepția dreptului de vot la luarea hotărârilor. Urma o perioadă de „stagi” de un an și jumătate, pe parcursul căreia oamenii politici ai viitoarelor state membre aveau posibilitatea să participe la pregătirea hotărârilor, perioadă în care au fost recrutați și noi funcționari pentru organele Uniunii din cele două țări. Consimțământul definitiv din partea Comisiei Europene, pentru aderarea României și Bulgariei pe data de 1 ianuarie 2007, a fost dat în toamna anului 2006, când Finlanda deținea președinția Uniunii pentru a doua oară. Este o coincidență interesantă faptul că atât deschiderea negocierilor cât și data definitivă de aderare au fost hotărâte în timpul președinției finlandeze.

Anul Nou 2007 și, cu această ocazie, aderarea României au fost sărbătorite cu mult entuziasm. Dar, doar cu puțin timp înainte, a fost dezbătută, la cel mai înalt nivel, numirea viitorului comisar european. În cele din urmă a fost ales Leonard Orban, cel care fusese negociatorul șef din partea României, și căruia i-a revenit însărcinarea de comisar european pentru multilingvism. Prin înzestrarea sa multilaterală și prin datele personale Leonard Orban s-a dovedit a fi o persoană întru totul corespunzătoare acestui post. Aceiași 35 de parlamentari români, care erau desemnați de Parlamentul României ca observatori în Parlamentul European, au devenit, de facto, și primii europarlamentari ai României. Primele alegeri pentru Parlamentul European, în România, urmau să fie organizate în luna mai, dar frământările politice de la începutul anului 2007 au dus la amânarea lor până în noiembrie.

Acum, la un an după aderare, prezența României în Uniunea Europeană începe să fie un fapt obișnuit atât pentru români, cât și pentru ceilalți europeni. De exemplu, deplasarea românilor și vizibilitatea lor în Europa a luat amploare în ultimii ani – chiar dacă stabilirea și dreptul de muncă în vechile țări ale UE nu sunt încă pe deplin liberalizate, din cauza unor restricții de tranziție. De altfel, în pofida aderării, România nu poate participa încă deplin la toate acțiunile și în toate domeniile de activitate ale UE. De exemplu, alăturarea României la spațiul Schengen a fost prevăzută de partea română pentru anul 2011 sau 2012, iar introducerea monedei comune ar putea fi avută în vedere doar pentru perioada 2011–2014. Bineînțeles că acest lucru nu se va face de la sine, iar guvernul român, în pofida succeselor înregistrate, nu se poate culca pe laurii victoriei, dacă vrea să-și atingă țelul și pe mai departe. Să sperăm în semnele bune ale momentului actual.

Marco PRIBILLA
Absolvent al Facultății de Științe Politice
Universitatea din Turku

*Tineri și talentați traducători,
studenți ai Lectoratului de Limba Română*

Mihai Eminescu

SĂRMANUL DIONIS – DIONIS-PARKA

...ja samoin, jos suljen toisen silmäni, näen käteni pienempänä kuin kahdella silmällä. Jos minulla olisi kolme silmää, näkisin sen suurempana, ja mitä enemmän silmiä minulla olisi, sitä suuremmilta ympärilläni olevat asiat näyttäisivät. Vaikka olisin syntynyt tuhatsilmäisenä valtaviin jättiläisten keskelle, ja jos ne kaikki säilyttäisivät suhteensa minuun, eivät vaikuttaisi lainkaan suuremmilta eivätkä yhtään pienemmiltä kuin millaisina näen ne nyt. Kuvitelkaamme, että maailma olisi pienentynyt kuulan kokoiseksi ja että kaikki tässä maailmassa olisi kutistunut suhteessa siihen ja että tämän maailman asukkaat, joilla olisi meidän aistimme, ymmärtäisivät kaiken täysin samalla tavalla ja samoissa suhteissa kuin me ymmärrämme. Kuvitelkaamme, *caeteris paribus*, maailmamme tuhat kertaa isompana – sama juttu. Muuttumattomissa suhteissa tuhat suurempi tai tuhat kertaa pienempi maailma olisi meille samankokoinen. Myös näkemäni asiat yhdellä silmällä katsottuina ovat pienempiä ja molemmilla silmillä suurempia; minkä kokoisia ne ovat todellisuudessa? Ken tietää, elämmekö sittenkin mikroskooppisessa maailmassa ja näemmekö maailman sen kokoisena kuin sen näemme vain silmiemme ominaisuuksien vuoksi? Ken tietää, näkeekö jokainen ihmisistä kaiken eri tavoin, kuuleeko jokainen äänen eri tavoin? Ja vain kieli, tapa jolla nimitetään esinettä, jonka toinen näkee eräällä tavalla ja toinen toisella tavalla, yhdistää ihmiset yhteiseen ymmärrykseen. Kieli? Ei. Ehkä jokainen sana kuulostaa erilaiselta eri ihmisten korvissa – vain yksilö, pysyen samanlaisena, kuulee sanan tietyllä tavalla.

Ja eikö rajattomaksi kuvitellussa avaruudessa ole tilaa, kuinka suuri tai pieni se olisikaan, joka olisi vain pisara äärettömyydessä? Samoin, eikö loputtomassa ikuisuudessa mikä tahansa aika, kuinka suuri tai pieni se olisikaan, ole vain pysähtynyt hetki? Odotapas, kun selitän. Jos oletetaan, että maailma on

pienentynyt kastehelmen kokoiseksi ja koko aika on kuin pisara ikuisuudessa, tämän mikroskooppisen maailman historian vuosisadat olisivat hetkiä ja näissä hetkissä ihmiset tekisivät töitä ja miettisivät yhtä paljon kuin meidän koko historiamme aikana – heidän vuosisatansa olisivat yhtä pitkiä heille kuin meidän vuosisatamme meille. Siinä mikroskooppisessa loputtomuudessa katoaisivat näiden tutkijoiden miljoonat yksisoluiset, ja ajan äärettömyydessä katoaisi onnen hetki – ja kaikki tämä – kaikki olisi samoin kuin tänään.

Oikeastaan, maailma on sielumme haavekuva. Aikaa ja paikkaa ei ole olemassa – ne ovat vain sielussamme. Mennyt ja tuleva ovat olemassa sielussani kuin metsä tammenterhossa ja äärettömyys kuin tähtitaivaan heijastus kastepisarassa. Jos ratkaisisimme arvoituksen, joka sitoo meitä näihin kahteen käsitteeseen, jotka ovat meissä sisäänrakennettuina, arvoituksen, jonka ehkä tiesivät Egyptin ja Syyrian maagit, sielumme syvyyksiin laskeutuen, voisimme todella elää menneisyydessä ja asuttaa tähtien ja auringon maailman. Harmi, että henkienmanaamisen tiede ja astrologia ovat kadonneet – kuka tietää kuinka paljon arvoituksia ne olisivat tällä alalla ratkaisseet. Jos maailma on haavekuva niin miksi emme voi hallita tapahtumien ketjua niin kuin haluaisimme? Menneisyyttä ei ole oikeasti olemassa – seuraukset ovat olemassa vain meidän ajatuksissamme – ilmiöiden syyt, jotka ovat perättäisiä meille, aina samanlaisina, ovat olemassa ja toimivat yhtä aikaa. Onko täysin mahdotonta elää Suuren Mircean tai Aleksanteri Hyvän ajassa? Matemaattinen piste häviää rajattomiin sijainteihin, ajan hetki katoaa jakautuen äärettömän pieniin osiin, jotka jatkuvat ikuisesti. Näissä avaruuden ja ajan atomeissa, mikä äärettömyys! Kunpa minäkin voisin upottautua sieluni äärettömyyteen ja saapua esimerkiksi aikaan, jota Aleksanteri Hyvän kaudeksi kutsutaan... ja kuitenkin...

(...) Totta puhuen, lukija tulee pudistamaan päätään ja kysymään – kenen kuolevaisen mieleen juolahtaa tällaisia ajatuksia? Nämä ihanteelliset aatokset lähtivät liikkeelle erästä pitkähiuksista ja homssuisesta päästä, jonka yllä oli lampaankarvahattu. Oli yö ja vettä tihkutti päällystämättömillä, mutaisilla ja kapeilla kaduilla, jotka kulkivat lukemattomien pienten ja huonosti rakennettujen talojen välissä, jotka muodostavat suuren osan Romanian pääkaupunkia. Kura roiskui petollisiin laineisiin luottavien rohkeiden ohikulkijoiden päälle. Siellä kuralätäkköjen välissä kulkivat myös saappaat, jotka olivat niin suuret, etteivät ne olisi välittäneet tulvastakaan, koska niiden varret hautasivat lahkeet sisäänsä heti kun sää muuttui huonoksi. Sankarimme varjo katosi sadekuuroihin, jotka saivat hänet näyttämään märältä oinaalta, ja lukijaa olisi hämmästyttänyt se, mikä oli kestänyt kaatosadetta – hänen läpimärät vaatteensa vai filosofiansa? Lukuisten kapakoiden ja pikkukauppojen pesemättömistä, suurista ikkunoista tunkeutui liikaista valoa, jota vielä haalistivat ruuduissa tulvivat sadepisarot. Siellä täällä jokunen haaveilija kulki vihellellin, jokunen viininhuuruinen moukka seinille ja tuulelle jutellen, jokunen nainen kasvot huppuiin peitettyinä heittäen varjonsa hämärään katuun Pohjolan kansaintarujen synkkien jumalien lailla. Erästä kapakasta kuului valittava

viulun ääni. Meidän filosofimme meni katsomaan lähemmäs ja valon säteet tunkeutuivat oven läpi iskeytyen hänen kasvoihinsa. Eivät näyttäneet rumilta Dioniksen kasvat. Ne olivat hienon sinivalkoiset kuin marmori varjossa, vähän pitkäkänmalliset mutta eivät kuitenkaan kuihtuneet, ja hänen mantelinmuotoiset silmänsä olivat täyteläiset kuin musta sametti. Silmät liikkuiivat kuopissaan – vieno ja viaton hymy kävi hänen kasvoillaan hänen katsellessaan kapakan näytöstä. Millainen se oikein oli? Mustalaisnuorukainen kidutti jousta, jossa oli jäljellä vain muutama jouhi. Hänen päässään oli hattu, jonka reunat olivat kuin äärettömyyden symboli, ja jalassaan saappaat, joihin hän olisi voinut upota kokonaan ja päällään pitkä kantapäihin ulottuva takki, joka epäilemättä ei kuulunut hänelle. Kuivuneilla sormillaan hän soitti muutaman väärän sävelen, jotka vinkuivat korvia vihloen, ja hänen ympärillään eräs pitkä unkarilainen tömisteli maata paljaat jalat isoissa olkitäytteisissä tossuissa. Oli näyttös sitten kuinka epämiellyttävä tahansa matkailijani kauneudentajulle, sillä oli kuitenkin myönteinen vaikutus sankariimme, joka heränneenä filosofisista mietteistään huomasi, että sade oli kastellut hänet litimäräksi. Hän meni sisään viereiseen kahvilaan kuivattamaan. Riisuttuaan karvahattunsa esille tuli sileä, valkea ja kaareva otsa, joka sopi täydellisesti nuorukaiseni kasvoihin. Köynnökseenä selkää pitkin kulkeva tukka vain oli ehkä vähän liian pitkä, mutta sen musta ja villi kuivuus oli miellyttävä vastakohta nuorukaisen sileille, hienoille ja lapsenomaisille kasvoille. Hän ripusti märän takin naulaan ja tuntiessaan turkkilaisen kahvin huumavaan tuoksun hänen pehmeä ja kirkas katseensa vaipui uudestaan siihen keskittyneeseen mietiskelyyn, mikä sopii niin hyvin nuorukaisille, joiden vakavamielisyys on aina miellyttävä vastakohta lapsenkasvoisuudelle. Näiden savuisten seinien sisällä, jotka olivat täynnä tupakan käryä, dominon pelaajien jutustelua ja puisen seinäkellon toistuvia lyöntejä, juhlalliset kattolamput paloivat sirotellen keltaisia valoraitoja painavan ilman läpi. Dionis teki kynällä laskutoimituksen lakattuun, vanhaan puupöytään ja hymyili välillä. Hänen hymynsä oli hyvin viaton, pehmeä voisi sanoa, ja kuitenkin niin surullinen. Nuorten miesten surumielisyys oli tyypillistä orvoille – ja hän oli orpo – ja hänen olemassaolonsa, kuten monen meidän, oli vailla toivoa, ja lisäksi hän oli syntymästään asti ollut pessimistinen. Tämän kertomuksen alussa paljastin hänen ajatuksiaan, joita hän usein mietti – ja sellaisella mielellä ei päästä pitkälle – varsinkaan jos on köyhä – ja Dionis oli köyhä nuorukainen.

Mietteliään luonteensa takia hän köyhtyi köyhtymistään. Hän oli nuori – ehkäpä ei vielä kahdeksaatoistakaan – sääli häntä... minkälainen elämä häntä odottaisi? Tavallinen käsikirjoittaja, joka pystyisi sivistämään itseään vain silloin tällöin, yksin... ja tämä hänen valitsemansa vapaus kulttuurin piirissä sai hänet lukemaan vain sen, mikä sopi yhteen hänen unelmoivan sielunsa kanssa. Mystiset asiat ja filosofiset hienoudet houkuttelivat magneetin lailla häntä ajattelemaan – oliko siis ihme, että haaveilu on hänelle elämää ja elämä

haaveilua? Oliko ihme, että hänestä tuli taikauskoinen? Toisinaan hän kuvitteli elämänsä vuosien kulkevan hyvin surullisina, pitkinä ja tylsinä – kuin lehti veden päällä. Ilman rakkautta – koska hänellä ei ollut ketään maailmassa, yksinäisyyden rakastaja kun oli. Kykenemättömänä luomaan itselleen onnellisempaa kohtaloa hän tiesi ettei hän ”tässä todellisuuden järjestyksessä”, kuten hän sitä kutsui, kohtaisi yhtään hymyä tai kyyneltä. Ja että hän kenenkään rakastamana tai vihaamana sammuisi kuin liekki, jota kukaan ei kaipaa – ei kukaan maailmassa. Hänen erakkokotinsa, joka oli kuin erään kanslian pimeä hämähäkinverkkojen peittävä nurkkaus, ja kahvilan hidas ja laiska tunnelma olivat koko hänen elämänsä. Kuka häneltä kysyisi olisiko hänelläkin sydän, haluaisiko hänkin mennä kävelyllä kauniisti pukeutuneena – niin kuin niin monilta lapsilta kysytään – haluaisiko hänkin rakastaa? Rakastaa – tämä ajatus puristi usein hänen sydäntään. Miten ihanasti hän olisi osannutkaan rakastaa! Miten hän olisikaan kannatellut käsillään tyttöä, miten hän olisikaan omistautunut sille, joka olisi antanut hänelle sydämensä? Usein hän kuvitteli tuolle hopeiselle hahmolle vaaleat kasvat ja kultaiset hiukset – sillä miehet unelmoivat aina vaaleaveriköistä – ja tunsivat tyttön lämpimät ja kapeat pikkukädet omiinsa, silmiensä sulavan tätä suudellessaan ja sielun, ruumiin ja elämänsäkin sulavan katsoessaan naista... ikuisesti katsoessaan nuorta naista.

Siellä täällä pöytien äärellä näkyi kortinpelaajaryhmiä, miehiä, joilla oli tukka sekaisin. He pitivät korttejaan käsi täristen, napsutellen toisen käden sormiaan pöytää vasten ennen omaa vuoroaan, ja liikkulivat huuliaan sanomatta sanaakaan. Silloin tällöin he kaatoivat voitonmerkiksi kurkkuunsa kovaäänisen kulauksen edessään olevaa kahvia tai olutta. Toisaalla joku kirjoitti vihreällä liidulla biljardipöytään ja toinen, pitkä hattu niskassaan, seisoi kädet selän takana, pitkää tupakkaa huuliltaan roikuttaen ja katseli – Jumala yksin tietää, kiinnostuneena tai välinpitämättömänä – Dibici-Zabalkanskin muotokuva, joka oli ripustettu savuiselle seinälle. Seinäkello, joka uskollisesti tulkitsi aikaa, löi metallisella heilurillaan kahtatoista ilmoittaakseen kaikille, jotka eivät kuunnelleet sitä, että oli tullut jo keskiyö. Dionis lähti kotia kohti. Ulkona sade oli lakannut ja kuu kulki kalpeana ja kylmänä läpi tummansinisten pilviverkkojen. Keskellä erästä autiota puutarhaa, jossa tarhamaltsat ja rikkaruohot olivat kasvaneet suuriksi tummanvihreiksi pensaiksi, erään vanhan talon rikkiäiset ikkunaruudut kohosivat kuin silmät. Talon paanuräystäät olivat lahonneet ja ne olivat peittyneet sammaleeseen, joka loisti kuin huurre kuun kylmässä valossa. Pari puurappua johti talon yläkertaan. Iso aukinainen parvekkeen ovi heilui naristen tuulessa vain yhden saranan varassa, rappuset olivat lahot ja mustat – sieltä täältä puuttui muutama porras, joten täytyi harpata kaksi askelmaa kerralla. Koko puinen parveke keinui askelten alla. Hän kulki läpi puutarhan tiheikön ja romahtaneen aidan yli ja nousi kiirehtien portaille. Kaikki ovet olivat auki. Hän meni sisään korkeaan, avaraan ja tyhjään huoneeseen. Seinät olivat mustat vesinoroista, jotka virtasivat pitkin ullakkoa, ja

vihreä home oli takertunut kalkkiseiniin. Ikkunoiden karmit taipuivat vanhojen muurien paineen alla ja niiden kalterit olivat rikkoutuneet – vain niiden ruostuneet juuret näkyivät lahonneessa puussa. Katon kulmissa, joissa oli pitkät ja synkät kattoparrut, hämähäkit kutoivat kaikessa rauhassa verkkojaan. Eräässä kulmassa, maassa, muutama sata vanhaa kirjaa lojui toinen toisensa päällä, monet niistä olivat kreikankielisiä, täynnä bysanttilaisia oppeja. Toisessa kulmassa oli sänky: muutama kahden jalan tukema lauta, jonka päällä oli olkipatja ja punainen peite. Sängyn edessä oli likainen pöytä, jonka karhea puu oli latinalaisen ja goottilaisen kirjallisuuden peitossa: papereita, säkeitä, repaleisia lehtiä ja ilmaiseksi saatuja esitteitä. Mikä pakanallinen epäjärjestys! Kuu heitti lumoavan valonsa isojen ikkunoiden läpi, värittäen lattiat liidunvalkoiseksi: minne sen valo ylsi, heijastui murheellisille seinille kaksi hopeista ikkunanmuotoista ruutua. Hämähäkin verkot loistivat kirkkaasti kuun valossa ja nurkassa nukkuvien kirjojen yllä tuli esiin enkelimäinen ihmisvarjo. Seinälle oli ripustettu erään 18-vuotiaan lapsen luonnollisenkokoinen rintakuva. Kuvan pojalla oli tummat pitkät hiukset, ohuet vaaleanpunaiset huulet, sileät ja valkeat kasvot kuin marmori, isot siniset silmät paksujen kulmakarvojen alla ja pitkät mustat silmäripset. Lapsen siniset silmät olivat niin loistavat, väriltään niin kirkkaat ja seesteiset, että tuntui kuin ne olisivat katsoneet takaisin viattomasti ja naisellisen pehmeästi. Vaikka tämä muotokuva korosti hänen miehekästä pukeutumistapaansa, kuitenkin hänen muut piirteensä olisivat saaneet häntä luulemaan naiseksi: hänellä oli pienet, hennot, vaaleat kädet; hänen kasvopiirteensä olivat hivenen kalpeat, hohtavat, pehmeät; hänen silmänsä olivat sanoinkuvaamattoman syvät ja hänellä oli naisellisen pieni, sileä otsa sekä aaltoilevat, liian pitkät hiukset. Haaveileva Dionis pysähtyi tämän muotokuvan kohdalle, joka täydenkuun valossa näytti elävältä, silmät täynnä lapsellista luottamusta. Hän kuiskasi hiljaa kyynelten tukahduttamalla äänellä: ”Hyvää iltaa, isä”. Varjo näytti hymyilevän hänelle puisista raameistaan, hän lähestyi ja suuteli muotokuvan käsiä, sitten kasvoja, suuta ja vielä hehkuvan tummansinisiä silmiä. Tukahtuneena rakkaudesta ihmiseen, jota ei enää ollut, hän olisi halunnut tämän yön, jossa ilma oli kuun valon kirkastama, kestävä ikuisesti kuten myös ihanan, järjettömän mutta niin onnellisen hulluutensa. Pitänee mainita, että hän keskitti rakkautensa tähän kuvaan – näin tyhjää ja köyhää hänen elämänsä oli – muotokuvaan!... Kyllä, se oli hänen isänsä, samanikäisenä kuin hän nyt oli. Hänen äitinsä, joka oli kalpea, pitkä, ja vaalea tummasilmäinen nainen, puhui hänelle usein hänen isästään, tuosta alemmissa kansanluokissa kasvaneesta ties miten onnettomasta lapsesta. Salaperäisenä, kertomatta salaisuuttaan, hän istui vanhan papin kodissa. Papilla oli tytär nimeltä Maria. He rakastivat toisiaan. Joka päivä hän lupasi naiselle, että paljastaisi lopulta tälle sielunsa salat, ottaisi tämän vaimokseen ja että tätä odottaisi kultainen kohtalo. Mutta eräänä päivänä hän sai kirjeen, jossa oli musta sinetti – hän avasi sen – luki sen – repi sen riekaleiksi ja samalla hänen mielensä murtui – revityistä paloista päätellen se vaikutti jonkin testamentin kopiaolta. Hän kuoli

hullujenhuoneella – kalpeana ja mykkänä viimeiseen hetkeensä asti, huolissaan suuren salaisuutensa tietymättömissä pysymisestä.

Näiden ihmisten rakkauden hedelmä oli Dionis.

Leskeksi jäätyään hänen äitinsä elätti hänet kättensä töillä – naisen hentojen käsien töillä – hänen kipsinkalpeat kasvonsa, hänen tukahdutettua kirkkautta hehkuvat silmänsä omistautuivat yksinomaan lapselle – Dionikselle – ja muotokuvalle. Jo lapsesta asti poika oli ihailnut noita muotokuvan kauniita silmiä, jotka loistivat kuopissaan. ”Miten komea isä olikaan!” hän sanoi hymyillen ja hänen äitinsä, kuullessaan tämän, pyyhki salassa kyyneleensä.

– Silmät! Eikö niin, Dionis – silmät!

– Kyllä, äiti!

– Nuo silmät!...

Oi, jos olisit kerrankin nähnyt nämä silmät elämässäsi, sinusta olisi tuntunut, että näkisit ne uudestaan jokaisessa aamun tummansinisessä tähdessä, jokaisessa sinisessä aallossa, jokaisessa pilvenhattarassa. Kuinka kaunis olikaan tämä lapsi ja kuinka nuorena hän kuolikaan! Kauniina ovat piirtyneet hänen silmänsä sumuisiin ajatuksiini, sellaisina ne säilyisivätkin pilvien välissä, pimeällä taivaankannella, kahtena, vain kahtena – tummansinisenä tähtenä. Sitten hän otti pojan syliinsä, hyväili ja suuteli tätä. Lukuun ottamatta tummia silmiä, jotka olivat äidin, siinä oli hän, hän itse, lapsi muotokuvassa. Hän kasvatti pojan huonosti – miten muutenkaan olisi tainnut – sillä hän rakasti tätä niin paljon! Hänen ainoa ilonsa toivottomassa elämässä, jossa ei ollut tulevaisuutta eikä tyytyväisyyttä, naisella ei ollut enää muita huolia, muita ilonaiheita kuin hänen lapsensa. Hänen sielunsa oli kokonaisuudessaan synkkä ja surullinen heijastus hänen lapsensa sielusta. Mitä lapsi mieltikin naiivissa mielessään, oli kyse sitten sanasta tai haaveesta, huolestutti häntä kaikki päivät – hän saattoi mietiskellä kokonaisia päiviä yhtä sanaa, joka oli päässyt tuosta hullusta suusta. Mutta, puutteen uuvuttamana, hän nukkui pois eräänä päivänä. Tuskissaan hän veti lasta kädestä, painoi sen rintaansa vasten, sydämen lähelle niin että kädelle tulisi lämmin – hänen koko elämänsä symboli!

Silloin hänen ulkomuotonsa, hänen hymynsä sai tuon suloisen surullisuuden varjon, joka teki hänestä niin kiinnostavan – ja vastustamattoman nuorille tytöille. Mutta hänelle itselleen ei tullut ollenkaan mieleen että joku olisi voinut rakastaa häntä – häntä ei rakastaisi kukaan muu maailmassa kuin hänen äitinsä – miten kukaan olisi voinutkaan rakastaa häntä, niin yksinäistä, niin köyhää ja niin onnetonta miestä! Hän mietti, kuinka jokaisella ihmisellä on perheensä, ystävänsä, sukulaisensa, omansa, ihmisiä jotka rakastavat häntä – kuka minusta olisi välittänyt? Miten elän niin tulen kuolemaankin, kenenkään kaipaamana, kenenkään rakastamana.

Kuu piiloutui mustaan pilveen, jonka pitkät punaiset salammat olivat halkaisseet kahtia – talo pimeni – enää ei näkynyt muotokuvan varjoa seinällä eikä Dioniksen pitkää hahmoa. Hän sytytti valon.

Katsokaamme nyt köyhyyttä, jota valaisi yksinkertainen kynttilä, joka oli ahdettu pulloon kynttilänjalan sijaan. Mikä näky – ja täällä, täällä hän vietti kesänsä ja talvensa! Talvisin, kirpeimmän pakkasen aikana, hirsi paukkui huoneessa, puut ja kivet rätsivät, tuuli ulvoi lumipeitteisten aitojen ja oksien välistä; hän olisi halunnut nukkua, nähdä unta, mutta pakkasen jäädettiin hänen luomensa ja sumensi hänen silmänsä. Lisäksi hänen takkinsa oli erittäin kulunut, virttynyt reunoista, rikki kyynärpäistä; tuulikin tuntui nauravan hänen peräänsä. Ihmiset katsoivat pitkään ironisesti nähdessään hänet... Ja tällaisina hetkinä, pitkinä ja kylminä talviöinä, voisiko kukaan uskoa, että hän, kurjuutensa pohjalle vajonnut, tulisi surulliseksi? Siinä hän oli hyvä. Humoristiset ajatukset täyttivät kasoittain hänen mielensä, toinen toistaan kummallisimpina ja älyttömämpinä. Hän pani merkille, miten hänen ajatuksensa usein muuttuivat rytmikkäiksi säkeiksi, riimeiksi ja silloin hän ei voinut olla kirjoittamatta niitä paperille... tyhjä pullokin vain edisti hänen surumielisten ajatusten syntymistä.

* * *

Mutta tuona iltana Dionis oli onnellinen, tietämättään miksi. Pullon päähän jääneen kalpeanpunaisen kynttilänpätkän valossa hän avasi vanhan koinsyömän nahkapäällysteisen kirjan – tähtikuvioiden käsikirjan. Kuten monet muut, hänkin oli taikauskoinen ateisti. Kirjan koukeroiset slaavilaiset alkukirjaimet oli kirjoitettu oudosti verenpunaisella musteella, ja ne näyttivät hurskailta ja upeilta. Kirja sisälsi suurimmaksi osaksi bysanttilaista astrologiaa, joka perustui maakeskeiseen järjestelmään – järjestelmään, jonka mukaan maapallo on maailmankaikkeuden arkkitehtuurin keskipiste ja ihminen se olento, jonka mieliksi Jumala luonut maailman. Nimikin oli latinaksi: ”*architecturae cosmicae sive astronomiae geocentricae compendium*” – ”Oppi jumalallisen järjestyksen maailmasta, siitä miten koko maailma todistaa armeliaan Jumalan luomisesta – kreikasta romaniaksi käännetty, lisäksi tähtikuvioiden vaikutuksesta ihmisten elämään”. Ja omistuskirjoitus: ”Ikuinen pyhitetty ylistys mahtavan Jumalan äärettömälle olemassaololle ja Hänen kätensä töille.” Taulukot olivat täynnä kuvitteellisen maan järjestelmän mukaisia kaavioita ja niiden reunoilla oli Platonin ja Pythagoraan muotokuvia ja kreikankielisiä aforismeja. Sekä kaksi risteytyvää kolmiota, joiden ympärille oli kirjoitettu: ”*Director coeli vigilat noctesque diesue, qui sistit fixas horas terrigenae*”. Punaisella piirrettyjä tähtikuvioita, mielivaltaisen ja salaperäisen järjestelmän mukaan laskettuja geometrisiä laskutoimituksia – päätteeksi monia tulkintoja unista, aakkosjärjestyksessä – kaikenkattava kirja syyttämään taikauskaisia ajatuksia tällaista ravintoa janoaville aivoille. Kirjan lopussa Pyhä Yrjö oli maalattu taistelussa lohikäärmettä vastaan – katsos, symboli joka korostaa todellisen tietämättömyyden tuhoa. Kulta kirjan kyljessä oli jakautunut epätasaisesti: missä se oli kulunut pois, missä se kiilsi, aivan kuin sitä olisi

siroteltu ympäriinsä. Kyynärpäät pöydällä ja pää käsien välissä Dionis yritti erityisen kiinnostuneena selvittää hämärää tekstiä, kunnes kynttilä alkoi sauhuttaa. Se sammui. Mies meni tuolin kanssa lähemmäksi ikkunaa, avasi sen ja selasi kirjaa kuun kalpeassa loisteessa katsoen outoja tähtikuvioita. Yhdeltä sivulta hän löysi paljon ympyröitä, jotka leikkasivat toisiaan, niitä oli niin paljon että ne näyttivät punaiselta lankakerältä tai verellä maalatulta hämähäkinverkolta. Sitten hän kohotti katseensa ja tähysti uneksien kuun lempeitä kasvoja – se kulki vienosti ja kirkkaasti seesteisellä, rajattomalla, läpinäkyvällä taivaalla läpi hopeanhoitoisten pilvien ja suurien tähtien, jotka olivat kuin sulaa kultaa. Tuntui siltä kuin ylhäällä olisi ollut vielä tuhat ympyrää enemmän, siltä kuin niiden kuviteltu olemassaolo tulisi esiin taivaan sinisessä äärettömyydessä. ”Kenties”, Dionis mielti, ”olisiko tässä kirjassa keinoa, joka pystyisi viemään sielun syvyyksiin, maailmoinhin, jotka muodostuvat juuri sellaisiksi kuin itse haluaa, loistavan siniseen ja äärettömään avaruuteen?”

Dioniksen asunnon edessä kohosi valkoinen kaunis talo. Yläkerran avoimesta ikkunasta hän kuuli yön läpi pianon hempeitä säveliä ja nuoren neidon värisevän äänen hyräilemässä tuoksuvaa, epätodellista, hiljaista rukousta. Dionis sulki silmänsä unelmoidakseen vapaasti. Silloin hän tunsikin olevansa kuivalla, pitkällä ja hiekkaisella autiomaalla, jonka yläpuolella kimmelsi epätodellisen kalpea kuu, kuin kuolevan neitsyeen kasvoina. On keskiyö. Autiomaata vaikennee, ilma on kuollut ja vain hänen hengityksensä on elävä. Vain hänen silmänsä elävät nähdäkseen hopeapilven päällä taivaan korkeuksissa valkean enkelin, joka polvistuneena, kädet ristissä, lauloi harrasta jumalaista vapisevaa rukousta: neitsyeen rukousta. Mies raotti silmiään ja näki kaarevan ja avonaisen ikkunan läpi loistavan salongin keskellä valkeaan vaatteeseen pukeutuneen nuoren neidon, joka hiveli laihoilla, pitkillä ja hennoilla sormillaan sointuvan pianon koskettimia ja säesti jumalallisten nuottien heleää sointia hennolla ja pehmeällä äänellään. Tuntui siltä kuin englantilainen jumalainen nero Shakespeare puhaltaisi maan päälle uuden unenomaisen enkelin, uuden Ofelian. Hän sulki taas silmänsä siihen asti kunnes, saavuttuaan uudestaan pitkälle autiomaalle, valkoinen palatsi sekoittui hopeapilveen ja nuori neito polvistuneeseen enkeliin. Sitten voimakkaasti ja kovaa silmiä puristaen hän hukutti unensa pimeyteen – eikä nähnyt enää mitään – vaan kuuli katoavana, kuin tummentuneena muistona, neitsyeen rukouksen. Musiikki oli lakannut jo kauan sitten, mutta hän vielä vaikutelmiensa lumoissa pakotti silmänsä kiinni. Herätessään unelmoinnistaan palatsin yläkerran ikkuna oli auki, salongissa pimeää ja ikkunan lasit loistivat hopean lailla kuun valkoisessa loisteessa. Yö oli valoisa ja kesäinen ja kuun säteet, jotka tunkivat Dioniksen huoneeseen, löivät vasten hänen kalpeita kasvojaan ja punoivat vaitetun surumielisyyden lailla hänen sielunsa täyteen kyyneliä. ”Niin, – hän toisti hiljaa ajatuksensa – ”meidän mielessämme on maailma – tuo ääretön autiomaata – siitä syystä ei ole olemassa enää paikkaa eikä aikaa, menneisyyttä.” Hän katsahti uudestaan punaisten

viivojen muodostamaan hämähäkinverkkoon, ja viivat alkoivat liikkua. Hän pani sormensa niiden keskelle – mielihyvä täytti hänen sielunsa – vielä kerran hän oli kuulevinaan noiden vanhojen ukkojen kuiskauksen. Miesten, jotka talvisin hänen ollessaan pieni ottivat hänet polviensa päälle ja kertoivat hänelle uskomattomia tarinoita kultaan pukeutuneista valkeista haltijattarista, jotka viettivät suloista elämää kristallipalatsseissa – ja tuntui siltä kuin se olisi ollut eilen, aivan kuin hän olisi kiertänyt sormensa heidän valkoisen partansa ympärille ja kuunnellut heidän viisasta ja kuiskaavaa puhettaan, menneisyyden viisautta, noita vanhusten juttuja. Hän ei epäröinyt enää... tuntematon käsi veti hänet takaisin menneisyyteen. Hän näki miehiä ilmestyvän kultaisissa vaatteissaan ja soopeliturkeissaan, kuunteli heitä valtaistuimillaan, vanhoissa linnoissa, näki edustajamiehet, innostuneen kristityn kansan kulkevan isojen aaltojen lailla herrain hovissa – mutta kaikki oli yhä sekaisin.

Sitten tähtikuvion rajat sekoittuivat täysin kuin hehkuvat käärmeet. Hämähäkki laajeni laajenemistaan. ”Minne pysähdymme?” hän kuuli äänen kirjan tähtikuvion keskeltä.

”Aleksanteri Hyvä!” hän pystyi kuiskaamaan painavalla äänellä, sillä ilo ja ihmetys painoivat hänen sieluaan ja... vähitellen punainen hämähäkinverkko laajeni, kalpeni ja muuttui punertavaksi iltaruskon taivaaksi. Hän oli pitkällään niitetyllä niityllä, heinäpaalit tuoksuivat, iltataivas oli hänen yllään sininen, kirkas ja syvä, punaisten pilvien ja kullan armeija täyttivät taivaan, mäet olivat pullollaan purppuraa, linnut ilmassa, punertavien jokien peilit, kirkonkellon värisevä ääni täytti illan ja kutsui iltamessuun. Entäs hän? Hän – miten hän olikaan pukeutunut! Päällään paksusta kankaasta tehty kaapu, päässään musta päähine, kädessään tähtikuvioiden kirja. Hän ei ollut enää oma itsensä. Hän tunsi aivan kuin olisi elänyt siinä maailmassa. Hän tiesi tarkalleen, että oli tullut niitylle lukemaan kirjaa ja että oli lukiessaan nukahtanut. Pimeä huone, erään Dionis-nimisen miehen mennyt elämä, kummallista – hän näki unta! ”Ah”, hän mietti, ”kirja on tehnyt minulle tämän kepposen, luettuani sen olen nähnyt unta niin monesta ihmeellisestä asiasta. Mikä vieras maa – mitkä vieraat ihmiset, mikä kieli, se vaikutti omaltamme, mutta oli kuitenkin vieras, jokin muu”... Kummallista! Veli Dan näki unta Dionis-nimisestä miehestä... tuntui siltä, että se olisi tapahtunut joskus muulloin, toisten ihmisten parissa! Kummallista! ”Ah, maestro Ruben”, hän sanoi hymyillen, ”sinun kirjasi on totta tosiaan ihmeellinen!... Se saa meidän päämme pyörälle; nyt minä, munkki, tunnen että sielu vaeltaa vuosisadasta vuosisataan, sama sielu, kuolema vain saa sen unohtamaan eläneensä aiemmin. Hyvin sanottu, maestro Ruben, että egyptiläiset olivat aivan oikeassa sielunvaellusteoriassaan. Ja hyvin sanottu, että meidän sielussamme aika ja paikka ovat äärettömiä, ja että meiltä puuttuu vain taikasauva, jolla voisimme viedä itsemme mihin aikaan ja paikkaan tahansa. Elän ruhtinas Aleksanterin aikana ja näkymätön käsi veti minut aikoihin, jotka ovat sieluni kätköissä. Kuinka monta ihmistä on yhdessä ihmisessä? Niin monta kuin on tähtiä kastepisarassa kirkkaan yötaivaan alla. Jos pisara laajentuisi, niin

sen syvyyteen voisi katsoa ja nähdä taivaan kaikki tuhannet tähdet, jokainen – oma maailmansa, jokainen – maineen ja kansoineen, jokainen omien juutalaistensa kirjoittamine historioineen – maailmankaikkeus ohimenevässä pisarassa. Miten viisas onkaan tämä juutalainen!” hän mietti itsekseen maestro Rubenista.

Hän nousi ruoholta vanha kirja kädessään. Kaukana, korprien kruunaamat vuorten huiput, valkoisten lähteiden rotkoihin katoavat vuorten rinteet. Suuria, pyöreitä ja uhkaavan näköisiä pilviä vaelsi syvänsinisellä taivaalla; vuorten rotkot ja niiden lukuisat rinteet kohosivat niiden läpi. Mustat irronneet lohkarit halkaisivat siellä täällä sumua. Yksinäinen ja hylätty kuusi kurottautui vuoren huipulla laskevaa aurinkoa vasten. Auringon jäädessä pilvien taa, nämä näyttivät punaisilta ja tummansinisiltä, niiden takaa loistavan kullan reunustamina. Pilvet, korkeitten kaarien ja syvien rotkojen kasoina, hautasivat toinen toisensa jälkeen taivaallisen keisarin valon, ja vain silloin tällöin haljeten se pääsi punppurajärvien mustien raunioiden läpi. Sitten, hitaasti, pilvet hajosivat tummansinisiksi riekaleiksi, aurinko laski näyttäen yksinäisen kuusen latvassa kuin säteiden ympäröimältä otsalta mustilla olkapäillä. Vähän ajan kuluttua se putosi oksien väliin ja näytti siellä ikään kuin rubiinipesältä. Sitten aurinko heitti punertavat raitansa vuorten lohkarille paksun rungon takaa ja sytytti vuorten rinteet palamaan – kunnes se viimein upposi kokonaan vuoren taakse, joka seisoi mustana ja korkeana, maalaten sinisessä ilmassa tämän reumat punertaviksi. Ilta laskeutuu hiljaa, suuret tähdet ilmestyvät taivaan sinisille pelloille ja värisevät hempeästi illan lempeässä ja kirkkaassa ilmassa. Maaseudun harmonia täyttää illan tähtien tuhansilla äänillä, jotka kaikki erilaisuudestaan huolimatta toivat oman värinsä kuun suloiseen ja herkkään uneliaisuuteen.

Munkkimme kulkee kauniin, auringonlaskun punertaman maiseman läpi, osallistumatta luonnon lumoutuneeseen näytelmään, yhä uppoutuneena outojen tapahtumien herättämiin vaikutelmiin. Kaukana näkyvät Iasiin kirkkojen loistavat tornit, kauniisti kalkitut talot vanhoine räystäineen, joiden ylle levittäytyy nousevan kuun violetti valo. Hän kiirehti askeleitaan, kunnes saapui kaupunkiin. Kapea kuja vanhoine ja kuluneine taloineen, joiden yläkerrat olivat paljon leveämmät kuin alakerrat, jopa niin että puolet yläkerrasta oli tuettu puupilareiden päälle. Korkeat parvekkeet, jotka kallistuivat eteen alla pitkien ja painavien mustanvihreiden sammaleen peitossa olevien hökkeleiden; ja parvekkeilla vanhukset istuvat juttelemassa omiaan; nuoret tytöt näyttävät omenanpunaiset kasvonsa avonaisten ikkunaluukkujen ja kaltereiden läpi, ja niiden läpi näkee myös kullankeltaisia kukkia ruukuissa. Vain siellä täällä kuu heittää muutaman pitkän ja laihan valoraitansa varjoisalle kujalle, vain siellä täällä kulkee muutama viheltelevä mies – hiljalleen kujat nukahtavat, ikkunaluukut sulkeutuvat, kynttilät sammuvat, yövartijat kulkevat päät valkoisiin viittoihin kätkeytinä, ja meidän munkkimme kulkee synkäksi maalatun varjon lailla pitkällä ja tummilla kujilla.

Mies pysähtyi erään talon eteen, joka kohosi yksinään aution pihamaan keskellä. Suljettujen ikkunaluukkujen rakojen läpi kurkisti valoa. Talossa oli jyrkkä harjakatto, seinät oli tehty pienestä kivistä, samanlaisesta, josta muurataan kaivot, ja siitä olivat kaikki raappaukset pudonneet, niin että se näytti linnakkeen raunion osalta. Ikkunaluukut olivat paljon leveämmät kuin kapeat ikkunat, ja toisessa reunassa pitkät portaat kohosivat parvekkeelle, jota valetut pilarit kannattelivat ilmassa neljästä kulmasta. Portaat ylettyivät talon korkeuden puoliväliin. Ei puuta, ei vajaa talon vierellä; iso piha kuivine ruohoineen levittäytyi kellertävänä kuun valossa, ja vain kaivon vintti liikkui vaikeroiden tuulessa. Hän nousi portaita ja koputti kovaa porstuan ulko-oveen. Sisältä kuului askeleita.

– Kuka siellä on? kysyy syvä, mutta rauhallinen ääni.

– Minä, Dan.

Ovi avautui ja suoraan Danin eteen ilmestyi pitkä mies, jolla oli pitkä harmaa parta ja suuri otsa ja päässään pieni päähine, samanlainen kuin juutalaisten kipa. Hän ojensi munkille kätensä ja vie hänet peremmälle. Vaatimattomasta puusta tehdyissä kaapeissa oli vanhoja, nahalla sidottuja kirjoja, seinillä olevissa hyllyissä oli ihmisten pääkalloja ja täytettyjä lintuja, sänky ja pergamentteja ja papereita pullollaan oleva pöytä ja lääkepulloihin suljettujen aineiden hajun paksuntamaan ilmaan heitti liekki himmeän, punertavan, kellertävän ja uneliaan valon.

Maestro Rubenissa oli vanhuuden tuomaa arvokkuutta. Korkea, paljas, ajatusten uurtama otsa, harmaat silmät syvällä kuopissaan viisaassa päässä ja pitkä parta, joka ylettyi poskipäiltä rintaan asti sekä kumara selkä – nämä kaikki saivat hänet näyttämään antiikin aikojen viisaalta mieheltä. Hänen olemuksensa oli rauhallinen – mutta ei lempeä; vain lihaksikkaan kaulan ympärillä näkyi huolien katkeroittama pehmeys. Hän oli oppinut juutalainen, joka oli lähtenyt Espanjasta maanpakoon Puolaan, mistä Moldovan hallitsija oli kutsunut hänet Socolan Akatemian matematiikan ja filosofian opettajaksi, sillä hän ei kuuliaisena uskonnolleen voinut toimia valtion opettajana Puolassa. Veli Dan on yksi Akatemian opiskelijoista ja erityisesti maestro Rubenin oppilas, jonka kanssa tämä jakaa kaikki huolet ja salaiset keksinnöt. Viisas juutalainen katsoo uteliaan oloisesti Danin unelmoivia kasvoja.

– No?

– Juuri kuten sanoit minulle, opettaja, Dan sanoo, – tänään olen tullut vakuuttuneeksi siitä että ajan äärettömyys on meidän kuolemattomamme sielumme tulosta. Olen elänyt tulevaisuudessa. Vakuutan sinulle, että minussa on kaksi aivan eri ihmistä – toinen, munkki Dan, joka juttelee sinun kanssasi ja elää ruhtinas Aleksanteri Hyvän aikana, ja toinen toisenniminen, joka elää viidensadan vuoden päässä tulevaisuudessa.

– Peräjälkeen, vastasi Ruben, voit elää kaikkien niiden ihmisten elämässä, jotka ovat eläneet ennen sinua ja joita ennen sinä elät. Tämän vuoksi ihmisillä on hämärä käsitys oman sukunsa säilymisestä ja suuruudesta. Mutta itse asiassa

juuri nämä ihmiset itse syntyvät uudelleen vieraisa maissa... Ja tämä on ero Jumalan ja ihmisen välillä. Ihmisellä on sisällään vain osa menneiden ja tulevien ihmisten elämästä, kun taas Jumalalla on yhtä aikaa ne kaikki. Ihminen täyttää paikan ajassa. Jumala on aika itse, kaikki mitä siinä tapahtuu. Iankaikkinen kuin lähteen vesi, joka päätyy siihen takaisin tai kuin rattaan puolat, jotka pyörivät ikuisesti. Meidän sielussamme itsessään on ikuisuus – mutta vain pala palalta. Kuvittele, että pyörivään rattaaseen liimattaisiin hitunen taikapölyä. Tämä pöly kävisi kaikkialla siellä missä rataskin, mutta vain hitunen hitusen perässä, sillä ratas siinä silmänräpäyksessä olisi jo kaikkialla siinä olevissa paikoissa.

– Nyt uskon, mestari, ajan ikuisuuden, mutta entäs äärettömyys, avaruus?

– Aivan kuten ajassakin, hetki hetkeltä, voit tilassakin liikkua minne tahansa tahtosi mukaan, sillä et voi jättää paikkaasi tyhjäksi. Tiedät, että luonnonlait ovat voimassa kaikkialla. Mutta on olemassa keino vapautua tästä painosta... painosta, jonka vaeltava ruumiimme määrää. Kerroin sinulle, että ihmisessä on loppumaton sarja ihmisiä. Jos tästä sarjasta voisit jättää yhden pitämään paikkaasi niin kauan kun olet poissa, silloin olisi selvää, että hän ei voisi olla kokonainen, koska, jos hän sitä olisi, hän kieltäisi sinun olemassaolosi. Itse asiassa jokaisella ihmisellä on aina vierellään iankaikkinen ihminen, josta tulee esiin sarja ohimeneviä ihmisiä – näet hänet, mutta et voi koskea häntä – hän on varjosi. Tietyn ajan voitte vaihtaa luonnetanne keskenänne – voit antaa varjollesi tämänpäiväisen ohimenevän olemassaolosi, ja hän voi antaa sinulle iankaikkisen olemassaolonsa, ja ikuisuudella varustettuna varjona, saat osan Jumalan kaikkivoipaisuudesta, toiveesi toteutuvat tahtosi mukaan, tietysti jos täytät kaavat, koska ne ovat ikuisia kuin Jumalan sanat, jotka hän lausui maailmaa luodessaan. Ne ovat kirjoitettuna sinulle lainaamassani kirjassa.

– Tietäjä Ruben, milloin saavutan sinun viisautesi?

– Sinulla on viisautesi sisäsi, vain paljastamattomana vielä. Luuletko, että ymmärtäisit sen mitä sanon, jos et olisi saman luonteinen kuin minä? Luuletko, että olisin valinnut sinut oppipojakseni, jos en olisi tiennyt sinun olevan ahkera ja viisas? Olet kuin viulu, johon on kätkeyty kaikki melodiat, jotka voidaan herättää henkiin vain taitavan käden toimesta. Ja se käsi, joka herättää sinut sisimmässäsi, olen minä.

Leena HOFFREN

Minni MÄÄTTÄNEN

Studente la Universitatea din Turku

**Tineri și talentați traducători,
studenți ai Lectoratului de Limba Română**

Arvo Turtiainen

Minä rakastan

Minä rakastan leipää ja lihaa,
minä rakastan viiniä ja laulua,
minä rakastan lapsia ja kauniita naisia,
minä rakastan vanhoja eukkoja,
ja itseksen turisevia ystävällisiä
ukonturilaita.

Minä rakastan ruohonkorsia ja puita
vesien välkettä kuutamossa
ja viisasta keskustelua ystävien
seurassa.

Yleensä olen luotu rakastamaan,
siksi näette minut niin harvoin
sellaisena mitä olen.

Jotka rakastavat

Katso rakastajaa,
kuinka hän rakastettuunsa katsoo
– voisiko hän muuta?

kuinka hän rakastettunsa
käteen tarttuu
sen huulilleen vieden.

Katso rakastettua silloin,
kuinka hän rakastettuunsa katsoo
– voisiko hän muuta?

Jotka rakastavat,
voisivatko muuta?

Eu iubesc

*Îmi place pâinea și carnea,
îmi place vinul și cântecul,
iubesc copiii și femeile frumoase,
îmi plac babele bătrâne,
și moșnegii buni bombănind în barbă.*

*Îmi plac firele de iarbă și copacii,
sclipirea apelor în clar de lună
și discuțiile înțelepte cu prietenii.*

*În general sunt creat pentru iubire,
de aceea mă vedeți atât de rar
așa cum sunt.*

Cei care iubesc

*Uită-te la un iubit
cum o privește pe iubita sa
– ar putea, oare, face altfel?*

*cum îi ține
mâna iubitei
ducând-o la buze.*

*Uită-te apoi la iubită,
cum îl privește pe iubitul său
– ar putea, oare, face altfel?*

*Cei care iubesc,
ar putea, oare, face altfel?*

Ovi

Älä aukaise salaisuuden ovea,
turha ja turhuus
sinua sieltä silmiin katsoo.

Älä aukaise salaisuuden ovea,
älä edes raoita sitä,
kaikki tyhjä siellä on,
neljä mustaa seinää,
sammuva liekki loppuvassa öljyssä,
varjojen henkäys.

Älä aukaise salaisuuden ovea,
siellä silmät ja kasvot
omat tyhjä silmäsi ja kasvot
joilta kysymykset ovat kuolleet.

Pysy poissa, lapsi, salaisuuden ovelta,
olet säilyttävä itselläsi leikkivän
sydämen.

Ușa

*Nu deschide ușa tainelor,
zadarnicul și zădărnicia
te vor privi în ochi.*

*Nu deschide ușa tainelor,
nici măcar n-o crăpa, să iscodești,
nimicul gol e acolo,
patru pereți negri,
o flacăra pălpatoare care se stinge în
ulei, răsuflarea umbrelor.*

*Nu deschide ușa tainelor,
acolo ochii și obrajii
ochii și obrajii tăi, goi,
de pe care întrebările au murit.*

*Ține-te departe, copile, de ușa tainelor,
îți vei păstra o inimă vie și jucăușă.*

*Noora LEMIVAARA-KHUDOIKULOVA
Studentă la Universitatea din Turku*

Rauma – una dintre minunile Finlandei

Rauma e un oraș de 38.000 de locuitori, situat în sud-vestul Finlandei, vechi port la Marea Baltică. Rauma e o așezare veche, obținând primele privilegii în 1442, fiind unul din puținele orașe medievale care au existat pe teritoriul de astăzi al Finlandei. După cum se știe, în tot Evul Mediu n-au existat aici decât șase așezări urbane. Ca prin minune, orașul a fost cruțat de incendiile mari de mai bine de trei sute de ani (ultimul a fost înregistrat în 1682).

Centrul vechi al orașului reprezintă cea mai veche așezare urbană din lemn. păstrată ca atare, din tot nordul Europei. Acesta, impresionant prin casele sale cochete de lemn, prin străzile strâmte și întortocheate, este locuit și astăzi de aproximativ șase sute de oameni, păstrându-și planul inițial și farmecul unicității. Cele mai multe case și-au păstrat aspectul actual de pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, când s-au făcut multe reparații, fără a afecta, însă, planul general și stilul original al așezării.

Din anul 1991 centru istoric al orașului Rauma, unic prin tipul construcției și prin funcționalitatea ansamblului său, a fost înscris pe lista patrimoniului mondial al UNESCO, alături de cetatea Suomenlinna.

Redacția

Filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile* al lui Cristian Mungiu a obținut marele premiu, *Palme d'Or*, la Festivalul de la Cannes, 2007

Prețul mediu pentru un kilometru de autostradă este de 13 milioane de euro. Filmul lui Mungiu a costat 600.000.
(Dan Perjovschi)

Filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile* al lui Cristian Mungiu n-a apărut pe un teren gol. E de amintit impresionantul film *Reconstituirea* (1968) al lui Lucian Pintilie, ca și filmele lui Cristi Puiu, *Marfa și banii* (2001) și *Moartea domnului Lăzărescu* (2006). Filmul lui C. Mungiu se înscrie în noul val din cinematografia românească, alături de alte filme premiate, de curând, pe plan internațional: *Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii* (2006) de Cătălin Mitulescu, *A fost sau n-a fost?* (2006) de Corneliu Porumboiu, *Hârtia va fi albastră* (2006) de Radu Munteanu, *California Dreamin'* (2007) de Cristian Nemescu.

Filmul lui Cristian Mungiu face parte dintr-un proiect mai vast, intitulat *Amintiri din Epoca de Aur*. (Filmul *Occident* face parte din această serie.) În multe interviuri pe care le-a dat, Mungiu insistă asupra ideii că tinerii regizori de astăzi trebuie să se întoarcă spre trecut, spre a reinterpretă perioada unei „rușini istorice”. Prin nevoia de adevăr și credibilitate, ei dau acum o replică filmelor de propagandă deșănțată din anii 1980–1990, ale căror personaje erau lipsite de autenticitate.

Filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile* prezintă istoria unui avort ilegal, făcut în condiții îngrozitoare, de o tânără studentă. Prin Decretul 770 din 1966, Nicolae Ceaușescu interzice avortul și contracepția, pentru a crește rapid natalitatea în România. Până în 1989, adică până la sfârșitul lui Ceaușescu, se apreciază că în România socialistă au murit o jumătate de milion de femei, din cauza avorturilor ilegale. Într-unul din interviurile sale, Cristian Mungiu spune: „eu m-am născut în 1968, deci fac parte din generația de „decreței”, adică de copii aduși pe lume prin efectul decretului lui Ceaușescu.”

Întrebat asupra planurilor sale de viitor, Cristian Mungiu mărturisește că nu știe încă nimic despre conținutul noului său film. Recunoaște faptul că, de fiecare dată, trebuie să se surprindă pe sine, ca să-i șocheze, prin filmul său, și pe alții. Mungiu este, fără îndoială, un spirit înnoitor.

4, 3, 2 – Fișa filmului

Regia: **Cristian Mungiu**
 Scenografia: **Cristian Mungiu**
 Gen: **Dramă**
 În rolurile principale: **Anamaria Marinca**
Laura Vasiliu
Vlad Ivanov
 Premieră în România: **14.09.2007**
 Producător: **MobraFilms**

Într-un interviu acordat la Helsinki, în noiembrie 2007, ziaristei Kaisa Kujanpää și publicat în *Turun Sanomat*, în 21 decembrie 2007, Cristian Mungiu dezvăluie „adevărul gol-goluț” despre România: „Nu ne mai luptăm cu sistemul, ceea ce avem acum de făcut e să prezentăm pe viu faptele de viață, firul evenimentelor”. E mai firesc să lași „istoria” să se spună singură, astfel încât asumarea erorilor să cadă, în primul rând, asupra individului. Comentându-l pe larg, criticul de film Angelo Mitchievici scrie (*în România literară*, nr. 36 și nr. 37, 2007): „Cu toții am trăit, în ultimele decenii de comunism, într-o societate bolnavă, într-o lume mortificată, în care predominau tăcerea, apatia, absurdul, falsele valori. Omul trăia într-o completă izolare și dezolare, într-o mare mizerie morală, din care n-avea cum să iasă”.

Putem afirma cu tărie că scenariul filmului e magistral, dialogul pedalând pe un limbaj aluziv, plin de ambiguități și încărcat de semnificații, greu de tradus în altă limbă. Anticalofil prin excelență, Mungiu mizează îndeosebi pe prezentarea directă, veridică, a faptelor și pe jocul actorilor, luminându-le puternic chipul. Nu întâmplător, actrița Anamaria Marinca fost premiată la Cannes pentru cea mai bună interpretare feminină. Chiar dacă vorbește și despre libertate, prietenie și dragoste, sau, indirect, despre sistem și individ, regizorul nu se interpune între acțiune și spectator. El nu demonstrează nimic. Pur și simplu lasă faptele și personajele să se prezinte singure. De aici rezultă realismul și credibilitatea, marea autenticitate a acestui film.

Anamaria Marinca a fost aleasă cea mai bună actriță în topul *Village Voice*, realizat de criticii americani. Talentul ei a fost remarcat în mai toate cronicile despre lungmetrajul românesc. Pentru succesul ei, *Jurnalul Național* a declarat-o pe Anamaria Marinca „Omul zilei”.

Cristian Mungiu s-a născut în Iași, la 27 aprilie 1968, în familia unui medic, profesor universitar. Sora lui, Alina Mungiu-Pippidi, medic de profesie, a devenit cunoscută ca analist politic. Cristian Mungiu a studiat limba și literatura engleză și americană și a lucrat o perioadă ca profesor, precum și ca ziarist și moderator la radio și la televiziune. În anul 1998 a absolvit cursurile Academiei de Teatru și Film din București, contribuind apoi în calitate de regizor secund la filme cunoscute precum *Le Capitaine Conan* (1996, regia Bertrand Tavernier) și *Train de Vie* (1998, regia Radu Mihăileanu). A regizat câteva scurtmetraje, pentru care a primit mai multe premii, printre care și cel pentru cel mai bun regizor, la Festivalul

Dakino, în anul 2000, pentru *Zapping*. Lungmetrajul *Occident* (2002) a fost prezentat în cadrul secțiunii *Quinzaine des Réalisateurs* la Festivalul de la Cannes, obținând Marele Premiu la Festivalul Internațional de Film Transilvania.

Filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile* (2007) l-a făcut celebru pe regizorul Cristian Mungiu, prin selectarea sa de către juriul Festivalului de Film de la Cannes. După ce a primit Premiul acordat de către Federația Internațională a Presei Cinematografice și premiul acordat de administrația educației naționale din Franța, regizorul Cristian Mungiu a câștigat la 27 mai 2007 Marele Premiu al Festivalului Internațional de Film de la Cannes – *Palme d'Or*. Filmul a fost nominalizat și la premiile *Globul de Aur*. La data de 28 mai 2007, președintele României, Traian Băsescu, i-a conferit printr-un decret Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler regizorului Cristian Mungiu, „pentru contribuția sa, prin care s-a evidențiat ca exponent al tinerei generații de regizori români, la promovarea la nivel mondial a cinematografului național”.

Pentru succesul său, Cristian Mungiu a fost ovaționat, în România, ca un fotbalist. Iată ce spune el: „*Toată România a înnebunit. Oamenii savurau gustul victoriei, ceea ce e de înțeles, deoarece nu suntem o țară mare și, mai ales, n-am avut parte de multă recunoaștere internațională.*”

C. Mungiu spune că filmul său a trezit reacții în România, a răspuns nevoii de mărturisire și de purificare morală, ceea ce înseamnă că a răspuns unei comenzi sociale. Este unul din cele mai importante lucruri. În același timp, marele succes al lui Cristian Mungiu constă în faptul că filmul său a fost înțeles în toată lumea, deopotrivă în Europa și în America.

Cristian Mungiu este un original. O mare noutate a fost și modul de a-și prezenta filmul publicului din România: el a organizat o caravană cinematografică, deoarece azi, în toată România, există doar 35 de săli de cinema.

Premii

- Premiul pentru cel mai bun regizor la Festivalul Dakino (2000), pentru scurtmetrajul *Zapping*
- Marele Premiu la Festivalul Internațional de Film Transilvania (2002), pentru filmul *Occident*
- Premiul acordat de către Federația Internațională a Presei Cinematografice la Festivalul de Film de la Cannes (2007) pentru filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*
- Premiul acordat de administrația educației naționale din Franța la Festivalul de Film de la Cannes (2007) pentru filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*
- Marele Premiu *Palme d'Or* la Festivalul de Film de la Cannes (2007) pentru filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*
- *Cel mai bun regizor european* pentru filmul *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*, premiu oferit de Academia Europeană de Film, 2007

Filmografie

Ca regizor

Mariana (1998)
 Mâna lui Paulista (1999)
 Nicio întâmplare (1999)
 Zapping (2000)
 Corul Pompierilor (2000)
 Occident (2002)
 Obiecte pierdute (2005)
 Obiecte pierdute – segmentul *Curcanii nu zboară* (2005)
 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile (2007)

Ca scenarist

Mariana (1998)
 Zapping (2000)
 Occident (2002)
 Canton (2005)
 Obiecte pierdute (2005)
 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile (2007)

Ca producător

Apartament 19 (2005)
 Offset (2006)

Andrei Pleșu

Comèdii la portile Orientului

Andrei Pleșun kolumneissa tartutaan Romanian kummallisuuksiin. Maata tarkastellaan niissä samaan aikaan kriittisesti ja lämmöllä. Humanitas-kustantamo on viime vuosina julkaissut Pleșun kolumneja useammassa kokoelmassa (mm. *Comèdii la porțile Orientului*, 2005; *Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri*, 2006).

trenul 1642

Săptămâna trecută am călătorit, de la Suceava la București, cu trenul 1642. Tren accelerat, bilet de clasa întâi. Recomand o asemenea călătorie tuturor patrioților români scandalizați de nedreptățile istorice la care am fost supuși de-a lungul zbuciumatei noastre istorii. Și celor care cred că dacă nu vom intra în NATO sau în UE va fi din cauza unui generalizat lobby anti-românesc. Să poftescă dumnealor să meargă cu trenul prin Moldova. Cu trenul 1642, de pildă. Experiența e edificatoare și definitivă. De la bun început, te neliniștește aspectul comatos al vagoanelor, ființa lor șubredă și vetustă. Pe dinafară, au înfățișarea unor compoziții hibride, viermănoase, aduse pe șine dintr-un depozit de butaforie rutieră. Pe dinăuntru, spectacolul alunecă de la precar spre dizgrațios. Husele fotoliilor sunt rupte și pline de pete echivoce, ca de o erupție purulentă. Ușile compartimentelor se închid greu, glisând, răgușit, pe jgheaburi distorsionate. Ferestrele sunt adumbrite de un jeg arhaic, prin care cel mai frumos peisaj se vede mocirlos, înclieat, promiscuu. Cutia pentru gunoi de sub fereastră are fundul spart, așa încât ceea ce arunci înăuntru, într-un gest de reflexă civilitate, îți cade pe picioare. Pe tavan, în locul becurilor, se văd buchete de sârmă răsfirate, foste fire electrice rămase în suspensie, ca niște gâturi de (mini) dragon decapitat. Chenarele

juna 1642

Viime viikolla matkustin Suceavasta Bukarestiin junalla numero 1642. Pikajuna, ensimmäisen luokan lippu. Suositellen vastaavaa matkaa kaikille romanialaisille patriooteille, jotka ovat pöyristyneitä historiallisista epäoikeudenmukaisuuksista, joille meidät on alistettu levottoman historiamme aikana. Ja myös niille, jotka luulevat, että jollemme pääse liittymään Natoon tai EU:iin, asiaan olisi syynä yleinen romanianvastainen käytäväpolitiointi. Matkaikoot herrat junalla Moldavian halki. Junalla 1642, esimerkiksi. Kokemus on opettavainen ja peruuttamaton. Heti alkajaisiksi levottomuutta herättää vaunujen raihainen ulkonäkö, niiden rähjäinen ja vanhentunut olemus. Ulkoapäin katsottuna ne näyttävät madonsyömiltä sekasikiöiltä, jotka on raahattu kiskoille autoromuttamon varastolta. Sisäpuolella näkymä vaihtelee arveluttavasta inhottavaan. Istuimien päälliset ovat rikki ja täynnä epämääräisiä tahroja, kuin mätäpaiseen puhkeamisen aiheuttamia. Vaunuosastojen ovet tuskin menevät kiinni liukuessaan rahisten vääntyneitä kiskoja pitkin. Ikkunoita samentaa ikaikainen lika, jonka läpi kauneinkin maisema näyttää rapaiselta, tahmaiselta, epämääräiseltä. Ikkunan alla olevan roska-laatikon pohja on rikki, joten sinne vaistomaisen sivistyneesti heitetty roskat päätyvätkin jaloille. Katossa lamppujen paikalla näkyy purkaantuneita rautalankakimppuja, roikkumaan jääneitä vanhoja sähköjohto-

sticlăriei, mănerele, scrumierele de pe coridor sunt toate acoperite de un praf geologic, solidificat ireversibil. Mirosul general e suspect. Nu-ți vine să atingi nimic, nu-ți vine să respiri, te rogi din răsputeri să nu fii constrâns la folosirea closetelor. Unii călători, dintre obișnuiții traseului, spun că din când în când, de sub banchete, apar șoareci. Geamurile se deschid anevoie, iar odată deschise, nu se mai pot închide. Când ia viteză, vagonul se comportă epileptic solicitând maximal un terasament fără viitor și aproape fără prezent. Nu-mi pot închipi cum stau lucrurile la clasa a doua. Oricum, pentru călători, diferențele de clasă nu par să conteze. După primele opriri, coridoarele se umplu de-a valma cu oameni de tot soiul, unii somnolenți, alții agitați, alții gata să „tachineze” navetiste sau să înfierițe, cu chef, „situațiunea”. Toți cară bagaje de forme și mărimi inclassificabile, un adevărat bazar de tranziție. Controlul, după o scurtă apariție de protocol la plecarea din Suceava, nu se mai arată niciodată. Se vorbește răstit, se rade brutal, se doarme soios, de-a-n picioarele. Gările au ceva de cazarme în dezordine, atmosfera generală e de provizorat mizer, de colectivitate aflată în refugiu.

Poate am avut o zi proastă. Poate eram obosit. Poate nu mai ieșisem de mult în lume. Poate că totul se explică prin sărăcie; sărăcia insolubilă, sistematică, batjocoritoare, a tuturor lumilor post-comuniste. Dar sărăcia care te face să nu te mai speli, sărăcia care aduce lehamite, grosolănie, iresponsabilitate, îngălare, lipsă de respect pentru aproapele, pentru meserie, pentru îndatoririle elementare,

ja, jotka tuovat mieleen mestatun (mini-) lohikäärmeen kaulat. Lasien kehykset, kahvat, käytävän tuhkakupit ovat kaikki peruuttamattomasti jähmettyneen geologisen pölyn peitossa. Ympärillä leijuva haju on epäilyttävä. Ei tee mieli koskea mihinkään, ei hengittää; sitä anelee mielessään, ettei joutuisi käyttämään vessaa. Eräät reitin vakiomatrustajat sanovat, että joskus istuimien alta ilmestyy hiiriä. Ikkunat avautuvat vain vaivoin, mutta kun ne on kerran saatu auki, ne eivät enää menekään kiinni. Vauhdin kiihtyessä vaunu alkaa heittelehtiä rasitteen äärimmilleen rata-pohjaa, joka on vailla tulevaisuutta ja lähes vailla nykyhetkeäkin. En osaa edes kuvitella, miten asiat mahtavat olla toisessa luokassa. Matkustajille luokkaeroilla ei kuitenkaan näytä olevan mitään merkitystä. Ensimmäisten pysähdysten jälkeen käytävillä tungeksii sokin sokin kaikenlaisia ihmisiä: on torkkuvia ja kiihtyneitä, on miehiä valmiina ahdistelemaan naispuolisia kansamatkustajia sekä niitä, jotka kärkeästi arvostelevat ”tilannetta”. Kaikki raahaavat mukanaan epämääräisen muotoisia ja -kokoisia matkatavaroita; todellinen siirtymävaiheen basaari. Tar-kastusta ei kuulu enää lainkaan konduktöörin näyttäytyttyä kerran muodollisesti Suceavasta lähdön jälkeen. Väki puhuu karkeasti, nauraa brutaalisti, nukkuu siivottomasti, seisaallaan. Asemista tulevat mieleen lähinnä sotkuiset kasarmit, ja yleinen tunnelma muistuttaa pakolaisleirin surkeutta.

Ehkäpä minulla oli huono päivä. Ehkä olin väsynyt. Ehkä en vain ollut pitkään aikaan käynyt ihmisten ilmoilla. Ehkä kaikki selittyy köyhyydellä: ratkaisemattomalla, järjestelmällisellä, nöyryyttävällä, kaikille postkommunistisille yhteiskunnille ominaisella köyhyydellä. Mutta köyhyys joka saa olemaan peseytymättä, köyhyys joka tuo mukanaan vastenmielisyyttä, työkyttöä, vastuuttomuutta, siivotto-

sărăcia arborată mărlănește, cu un fel de voioșie hădă, sărăcia arogantă, netrebnică, rea – sărăcia aceasta trădează boli mai adânci și mai perfide, care nu se pot vindeca prin simple soluții financiare și nici prin aderări euforice la organisme internaționale sănătoase. Ceva, în fibra națională, e, deocamdată, deteriorat. Și, dacă suntem cinstiți cu noi înșine, vom recunoaște că nu suntem, încă, în rândul lumii: mai avem de lucrat. Un iureș în izmene poate încheia, norocos, o bătălie. Pentru o paradă NATO e însă puțin și inadecvat.

Dilema, 9–15 mai 1997

Despre bucurie în Est și în Vest

Vă mai amintiți, poate, imagini ale revoluției române din decembrie 1989, așa cum au apărut ele pe canalele de televiziune din toată lumea. Fusese, s-a spus, prima revoluție, „în direct”: un dictator fugea cu elicopterul de pe clădirea guvernului, străzile erau pline de tancuri, de soldați descumpăniți și de civili exaltați. Se trăgea din toate părțile. Euforia nu se putea încă deosebi de teroare, speranța se asocia cu doliul. Ulterior, analiști de toate felurile, din România și din afara ei, au căutat și au găsit argumente pentru a relativiza dimensiunea revoluționară a acelor zile. S-au numărat morții și s-a stabilit că n-au fost destui, s-au identificat complicate scenarii conspiraționiste, s-a vorbit de o lovitură de stat comunistă, de o subtilă manevră sovietică, sau americană, sau sovieto-americană, sau, cum altfel, iudeo-masonică. România părea să fi reușit o

muutta sekä epäkunnioitusta lähimmäisiä, työtä ja perusvelvollisuuksia kohtaan; moukkamaisesti, kieroutuneella riemulla esille tuotu köyhyys, ylimielinen, viheliäinen, paha köyhyys – tämä köyhyys paljastaa syvempiä ja kavalampia tauteja, joita ei voida parantaa pelkillä yksinkertaisilla taloudellisilla ratkaisuilla eikä myöskään liittymällä riemuiten terveisiin kansainvälisiin elimiin. Jokin kansallisessa luonteessa on tällä hetkellä pielessä. Ja jos olemme rehellisiä itsellemme, tunnustamme, ettei meillä vielä olla muun maailman tasolla: tekemistä riittää yhä. Kalsareissa tehty rynnäkkökin voi joskus saattaa taistelun onnelliseen päätökseen. Naton paraatiin sellainen esiintyminen olisi kuitenkin riittämätöntä ja epäsovivaa.

Dilema, 9–15 toukokuuta 1997

Idän ja lännen ilonaiheista

Enhkä muistatte vielä kuvat Romanian vallankumouksesta joulukuulta 1989 sellaisina kuin ne nähtiin koko maailman televisiokanavilla. Sanottiin, että kyseessä oli ensimmäinen vallankumous ”suorassa lähetyksessä”: diktaattori pakeni helikopterilla hallituksen talon katolta, kadut olivat täynnä tankkeja, hämmentyneitä sotilaita ja riemuitsevia siviilejä. Joka puolella ammuskeltiin. Euforiaa ei vielä pystynyt erottamaan kauhusta, toivo yhdistyi suruun. Myöhemmin kaikenlaiset asiantuntijat niin Romaniasta kuin ulkomailtakin etsivät ja löysivät argumentteja, joiden avulla noiden päivien vallankumouksellinen ulottuvuus kyseenalaistettiin. Kuolleiden määrää laskettaessa todettiin, ettei heitä ollutkaan tarpeeksi; kehiteltiin monimutkaisia salaliittoteorioita, puhuttiin kommunistisesta vallankaappauksesta, tahi neuvostoliittolaisesta, amerikkalaisesta, neuvostoliittolais-amerikkalaisesta,

inșelătorie de proporții: organizase ceva care semăna a revoluție, dar care, în realitate, lăsa neatinsă structurile dictaturii. Era, așadar, marele eșec, excepția, oia neagră a estului european. Între timp, suspiciunile s-au mai potolit, oia a devenit comestibilă, a fost invitată să adere la NATO și i s-a promis marea pășune europeană. „Evenimentele” din decembrie '89 au fost reinvestite cu titlul de „revoluție”.

Dar eu nu despre aceste grandioase evoluții istorice vreau să vorbesc. Amintirile mele despre revoluția de la București sunt mai modeste: țin de faptul divers, de spaime concrete, de detalii mai mult sau mai puțin semnificative. De pildă, primul strigăt de victorie pe care l-am auzit, prima bucurie articulată, atestând schimbarea radicală a vremurilor, a venit din partea unei vecine cumsecade, fără nici un fel de apetente revoluționare. Ea a intrat impetuos în curte, trecând, eroic, printre gloanțe și a proclamat, în beneficiul întregului cartier: „La magazinul din colț se găsec mășline! Și nu e coadă!” Am simțit că suntem în pragul unei schimbări decisive: de-acum înainte vom avea mășline. Și le vom putea cumpăra în orice cantitate, fără măcar să stăm la coadă. Din punctul meu de vedere, era o realizare suficientă pentru a justifica o revoluție...

Bucuria norocoasei mele vecine era, în același timp, un ecou al trecutului și o profeție. Era un tip de bucurie pe care numai austeritatea economică a unei dictaturi o putea explica și care, în scurt timp, urma să dispară. Atingem, astfel, o primă treaptă a distincției dintre Estul comunist și Vestul liber în materie de bucurie: esticul resimțea achiziția

tai – kuinkas muutenkaan – juutalaisten ja vapaamuurarien ovelasta salajuonesta. Romaniaalta näytti onnistuneen laajamittainen huijaus: se oli järjestänyt jotain, joka muistutti vallankumousta, mutta joka todellisuudessa jätti diktatuurin rakenteet ennalleen. Maa oli siis itäisen Euroopan suuri epäonnistuja, poikkeus, musta lamma. Sittemmin epäilykset ovat vaimenneet, lampaasta on tullut hovikelpoinen, se kutsuttiin liittymään Natoon ja sille luvattiin pääsy suurelle eurooppalaiselle laiturille. Joulukuun 1989 ”tapahtumat” nimettiin jälleen ”vallankumoukseksi”.

Mutta minä en aio puhua noista suurenmoisista historiallisista kehityskuluista. Minun muistoni Bukarestin vallankumouksesta ovat vaatimattomampia: ne liittyvät pikkuasioihin, käsin kosketeltaviin pelkoihin, enemmän tai vähemmän merkityksellisiin yksityiskohtiin. Esimerkiksi ensimmäinen kuulemani voitonhuudahdus, ensimmäinen riemun ilmaisu, joka todisti aikojen radikaalista muutoksesta, tuli erään naapurini taholta – tavallisen naisen, vailla mitään vallankumouksellisia intohimoja. Hän tuli juhllallisesti talon pihalle, väistellen sankarillisesti luoteja, ja julisti koko korttelin kuullen: ”Kulmakaupassa on oliiveja! Eikä siellä ole jonoa!” Tunsin, että olemme ratkaisevan muutoksen kynnyksellä: tästedes meillä on oliiveja. Ja voimme ostaa niitä niin paljon kuin haluamme, eikä meidän edes tarvitse seisoa jonossa. Mielestäni tämä saavutus oli jo aivan riittävä oikeutus vallankumoukselle...

Onnekkään naapurini riemussa oli samalla sekä menneisyyden kaikua että ennustusta tulevasta. Se oli sellaista iloa, jonka voi selittää vain diktatuurin aiheuttama taloudellinen ahdinko ja joka katoaisi lyhyessä ajassa. Näin pääsemmekin jyvälle siitä, miten erilaisia ilonaiheet olivat kommunistisessa idässä ja vapaassa lännessä: itäeurooppalainen koki onnen-

măslinelor ca pe o bucurie, în vreme ce vesticiul care cumpără măslină nu simte nimic. Cu alte cuvinte, ceea ce pentru unul e o circumstanță banală, subînțeleasă, pentru celălalt era un eveniment, o șansă electrizantă, o sărbătoare. Pentru estic, „subînțelesul” vesticiului era – și este încă – o utopie. Observația merită oarecare atenție, pentru că, după părerea mea, unul dintre motivele pentru care Estul și Vestul nu se înțeleg uneori este faptul că ele nu se „sub-înțeleg”, că au experiențe diferite despre ceea ce este, în viață zilnică, „de la sine înțeles”. „Normalitatea” Vestului constă într-o lungă listă de „de la sine înțelesuri”: e de la sine înțeles să găsești mâncare, să ai căldură în casă când afară e frig, să ai, fără întrerupere, curent electric, să vină autobuzul la timp, să ai pașaport, să te întâlnești cu cine vrei, să crezi ce vrei, să scrii și să publici ce vrei. E de la sine înțeles să înjuri guvernul, să fluieri forțele de ordine, să vezi filme din toată lumea, să citești orice autor, să porți sau nu barbă și plete, să faci câți copii vrei, să ai, în genere, drepturi individuale pe care instituțiile trebuie să le respecte. Nimic din toate acestea nu era, pentru cetățeanul unei țări comuniste, de la sine înțeles. De aceea, când din întâmplare, sau prin excepție, sau prin arbitrară magnanimitate a puterii, unul sau altul din punctele listei de mai sus era contrazis de realitate, când aveai căldură, sau lumină, sau pașaport, sau măslină, când îți apărea o carte, sau nu așteptai autobuzul decât o jumătate de oră, aveai toate motivele să te bucuri. Improbabilul devenea posibil. Minimalul căpăta proporții solemne.

tunnetta onnistuessaan hankkimaan oliiveja, kun taas länsieurooppalainen ei oliiveja ostaessaan tunne yhtään mitään. Toisin sanoen, se mikä yhdelle on arkipäiväistä, itsestään selvää, on toiselle merkkitaupaus, innostava mahdollisuus, oikea juhlahetki. Itäeurooppalaiselle länsieurooppalaisen ”itsestäänselvyydet” olivat – ja ovat yhä – utopiaa. Havainto on huomion arvoinen, sillä mielestäni yksi syy siihen, etteivät itä ja länsi aina ymmärrä toisiaan, liittyy niiden kovin erilaisiin kokemuksiin siitä, mikä arkielämässä on ”itsestään selvää”. Länsieurooppalaisen ”normaalitila” koostuu pitkästä luettelosta ”itsestäänselvyyksiä”: on itsestään selvää, että on ruokaa, että sisällä on lämmin kun ulkona on kylmä, että sähköä tulee katkotta, että linja-auto tulee ajoissa, että kaikilla on passi, että voi tavata ketä haluaa, että voi uskoa mitä haluaa, että voi kirjoittaa ja julkaista mitä haluaa. On itsestään selvää saada haukkua hallitusta, vislata poliisille, katsella elokuvia eri puolilta maailmaa, lukea kenen tahansa kirjailijan teoksia, kasvattaa tai olla kasvattamatta partaa taikka lettejä, saada niin monta lasta kuin itse haluaa, ja nauttia yksilön oikeuksista, joita instituutioiden täytyy kunnioittaa. Kommunistisen maan kansalaiselle mikään tästä kaikesta ei ollut itsestään selvää. Tämän vuoksi, silloin kun sattumalta tai poikkeuksellisesti tai vullanpitäjien mielivaltaisen jalomielisyyden ansiosta jokin luettelon kohdista toteutuikin, kun lämmitys toimi, taikka valot, tai sai passin tai oliiveja, kun sai julkaistuksi kirjan, tai ei joutunut odottamaan linja-autoa kuin puoli tuntia, oli täysi syy iloita. Epätodennäköisestä tuli mahdollista. Mitätön saavutti juhllalliset mittasuhteet.

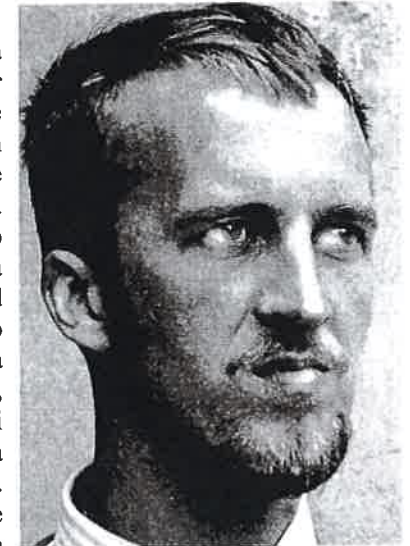
Kaisa HONKA-HALLILA și Marco PRIBILLA
Universitatea din Turku

Tineri și talentați traducători, studenți ai Lectoratului de Limba Română

TIMO KUSTAA MUKKA

Timo K. Mukka a fost un scriitor finlandez care a publicat nouă opere literare. S-a născut la Bollnäs în Suedia, în anul 1944, dar a trăit într-un sat mic foarte original numit Orajärvi, în nordul Finlandei. Mukka era originar dintr-o familie înstărită care a săracit și a trebuit să locuiască într-o casuță de lemn. Când Mukka avea 13 ani s-a îmbolnăvit de o meningită gravă – o întâmplare care a marcat existența ulterioară a lui Mukka, schimbându-i toată personalitatea. Același Mukka a constatat că în cursul bolii el a înțeles că oamenilor nu le pasă unii de alții. Mai târziu, temele operei sale sunt foarte influențate de această experiență. Mukka a fost talentat și în artele plastice și în 1961-1962 studiază la Academia de Arte Frumoase din Helsinki, fără să-și termine studiile. Mukka este unul dintre cei trei copii teribili din literatura modernă finlandeză, alături de *Pentti Saarikoski* (n. 1937 – m. 1983) și *Hannu Salama* (n. 1936), reprezentând curentul literar numit „ficțiune spontană și religioasă”. În operele sale, scrise în proză lirică, Mukka descrie viața oamenilor simpli din Laponia. Temele principale sunt iubirea, moartea, manifestarea sexualității și credința fanatică într-o sectă luterană care se numește *lestadiolaiset*, după numele fondatorului ei, Lars Levi Laestadius (1800 - 1861). Timo Mukka a scris și articole de politică și de politică culturală. Timo K. Mukka a murit la numai 28 de ani, în 1973, la Rovaniemi, în urma publicării unui articol despre el de către revista de scandal finlandeză *Hymy (Zâmbetul)*. Apariția articolului se zice că ar fi contribuit la moartea precoce a scriitorului.

OPERE:

- Maa on syntinen laulu (Pământul este un cântec păcătos)* 1964
Tabu (Tabu) 1965
Täältä jostakin (De aici de undeva) 1965
Laulu Sipirjan lapsista (Cântec despre copiii Siberiei) 1966
Punaista (Roșu) 1966
Koiran kuolema (Moartea câinelui) 1967
Ja kesän heinä kuolee (Și fânul de vară moare) 1968
Lumen pelko (Frica de zăpadă) 1970
Kyyhky ja unikko (Porumbelul și macul) 1970

Cele mai cunoscute opere ale lui Mukka sunt *Pământul este un cântec păcătos* și *Tabu*. Prima este o proză lirică și are ca teme moartea și religia. Cealaltă cuprinde, în același timp, un roman în miniatură și o nuvelă și se bazează pe mitologia creștină. *De aici de undeva* este un roman despre experiențele sale dobândite în timpul armatei. *Roșu* este o culegere de poezii în care scriitorul descrie teama de tehnologia viitorului, dorința sexuală și deziluziile sale. În *Frica de zăpadă* elementul dominant este așteptarea morții, pe care Mukka o descrie, în același timp, și crudă și plăcută. *Și fânul de vară moare* este o operă în care culminează singurătatea și deziluziile filozofice ale scriitorului.

(Titlurile operelor sunt traduse de Leena HOFFREN)

Introducere la romanul Tabu (1965):

”MUISTA, JUMALA, ETTÄ HUUSIN SINUA SILLOIN KUN HÄTÄ oli ylläni ja murhe ja itku raastoivat rinnassani repivinä. Kappaleiksi, minun Jumalani – kappaleiksi ne repivät sydämeni ja imivät veren minun suonistani. Minä kuljin riemukkein sydämin sinun ohitsesi, kun tuska oli mennyt ja kun sydämeni oli jälleen täysi kuin leili maitoa pullollaan.

Jumala, sinä et katsonut puoleeni silloin kun minä sinua tarvitsin, silloin kun minä halusin sinut tavata. Silloin sinä pakenit minua.

Minä otin sydämeni omaan käteeni. Omilla silmilläni tutkin teitäni, omilla huulilla suutelin haavani ja lääkitsin kipuni. Sinua Jumala en tahdo tuntea, en tavata, en rakastaa...

Näillä sanoilla minä jätän Jumalani...”

„Amintește-ti, Doamne, că te-am strigat atunci când disperarea plutea deasupra mea și mahnirea și plânsul îmi sfârtecau pieptul. În bucăți, Doamne, Dumnezeule – îmi sfâșiau inima în bucățele și îmi sugeau sângele din

vine. Am trecut pe lângă tine cu inima plină de bucurie, după ce îmi trecuse năprasna și inima mi se umpluse din nou, ca sânul plin de lapte al unei femei.

Doamne, nu m-ai învrednicit nici măcar cu o privire, atunci când aveam nevoie de tine, când am vrut să te întâlnesc. Atunci ai fugit de mine.

Mi-am luat inima în propriile-mi mâini. Cu ochii mei proprii am descurcat căile, cu buzele proprii mi-am sărutat rănile și mi-am tămăduit durerea. Pe tine, Doamne, nu vreau să te cunosc, să te întâlnesc, să te iubesc. Cu aceste cuvinte eu mă lepăd de Dumnezeu meu...”

*

”Rakas Jumala, minun sydämeeni on tullut kipeä oas. Tule sinä Jumala; ota se pois. Älä saata minua kiusaukseen, vaan päästä minut pahasta. Suojele lastasi, ettei hän tekisi itseään syypääksi syntiin ja häpeään ja ettei hän saattaisi ikävää äitinsä rintaan. Anna minulle valkeus, anna minulle puhtaus, sillä sinun on valtakunta, voima ja kunnia, iankaikkisesti...”

„Bunule Dumnezeu, mi-a intrat un ghimpe în inimă. Vino, Tu, Doamne, și scoate-mi-l. Nu mă duce în ispită și mă mântuiește de cel rău. Ocrotește-ți fiul, ca să nu se facă singur vinovat de păcat și de rușine, și să nu ajungă deznădajduit la pieptul mamei sale. Dă-mi lumină, dă-mi neprihănire, pentru că a ta este împărăția, și puterea și mărirea, în vecii vecilor...”

*

Jumalani. Silloin minun mieleni oli viaton, silloin minun sieluni oli viaton, silloin minun ruumiini oli viaton. Nyt minä olen synnistä nääntynyt, nyt minä olen uinut leveitten virtojen yli, nyt minä olen rotkoissa kahlannut, nyt minä sinun arvoituksesi ymmärrän. Nyt on koittanut hetki – aika on kypsyttännyt minua. Nyt minä sinut hylkään, Jumala.”

Doamne, Dumnezeul meu. Atunci cugetul meu a fost nevinovat, atunci sufletul meu a fost nevinovat, atunci trupul meu a fost nevinovat. Acum sunt înecat în păcat, acum sunt scufundat în vârtejuri adânci, acum sunt adâncit în prăpastie, acum îți înțeleg taina. Acum s-a născut clipa – timpul m-a schimbat. Acum mă lepăd de tine, Doamne.”

Poezii din volumul *Punaista* (Roşu, 1966):

1.

He käyttäytyivät
ikäänkuin olisin pieni kaniini

Minä olen niin pieni
ja minulla on hyvä sydän
ja ujo hymy
(he tahtovat minua kutittaa)
rakkausko poikani
rakkaus on kutsuvin huulin
punaisin
kieltoa täynnä
rakkaus
nännein paisuvin
torjuvin lantein
rakkaus on
valhetta hetkestä hetkeen
kuolema sylissä
huulilla, jano
keskellä harmautta

*Ei s-au comportat
chiar ca și cum eram un iepuraș*

*Eu sunt atât de mic
și sunt bun de inimă
și am un zâmbet timid
(ei vor să mă gâdile)
Ce să fie, oare, iubirea, fiule,
să fie pe buzele îmbietoare
roșii
plină de opreliști
iubirea
din mamele umflate
din șoldurile strânse
iubirea este
o minciună de la o clipă la alta
cu moartea în brațe
cu sete pe buze
în cenușiul tern*

2.

Tuolla nousee aurinko
mustan vuoren takaa
tuolla nousee keltainen aurinko
mustan vuoren takaa

minun rakkaani poies sousi
musta oli venhe
minun rakkaani poies sousi
mustat oli rakkaan kasvot

minä kuljen yksin metsissä
minä katson keltaista aurinkoa
minä muistan rakkaintani
mustaa rakkaintani

*Acolo răsare soarele
în spatele unui munte negru
acolo răsare un soare galben
în spatele unui munte negru*

*iubita mea a văslit departe
neagră era barca
iubita mea a văslit departe
neagră era fața iubitei*

*eu cutreier singur prin codri
eu mă uit la soarele galben
eu îmi amintesc de cea mai dragă iubită
de cea mai neagră iubită a mea*

3.

Siellä on hyvä missä on rauha
syvällä
raskaana painavan mullan alla
siellä raastavat haasteet ei paina
sydän saa mädänneen muiston
rauhan

en ikävöi sinua enää
mene vain!
en itke perääsi
mene vain!
olit ruumis jo kun elit

*E bine acolo unde pacea e
în adâncuri
dospind apăsătoare sub pământul greu
acolo provocările sfâșietoare nu dor
inima se umple de pacea putredei
amintiri*

*nu-mi mai e dor de tine
pleacă!
nu plâng după tine
pleacă!
erai doar trup, de când trăiai*

Leena HOFFREN

Studentă la Universitatea din Turku

ȘTIRI CULTURALE

Cel de-al IX-lea *Congres Mondial de Semiotică* s-a desfășurat la Helsinki, în perioada 11–13 iunie 2007 și, în continuare, la Imatra, între 14–17 iunie 2007.

Congreșele internaționale de semiotică au fost inaugurate în 1974, când Umberto Eco a organizat, la Milano, primul congres de acest fel. La ultimul congres de semiotică, desfășurat la Lyon, profesorul Eero Tarasti de la Universitatea din Helsinki a fost ales președinte al Asociației Internaționale de Semiotică, iar capitala Finlandei a fost desemnată, astfel, ca loc al desfășurării următorului congres, cel din anul 2007.

Sloganul sub care s-a desfășurat congresul acesta, la Helsinki, a fost: **Communication, Understanding, Misunderstanding** (A comunica, a înțelege, a înțelege greșit).

Participarea românească, deosebit de bine apreciată, a însumat profesori și cercetători de la universitățile din Iași, Cluj-Napoca, București, Bacău și Galați, în frunte cu renumitul profesor Solomon Marcus, de la Universitatea din București, care a prezentat în cadrul Adunării Plenare o comunicare cu titlul **Înțelegerea**.

Redacția